

PARAAT!★

Disruptie

Dolen

Hannah van Binsbergen

De rotgang der geschiedenis begon
met bouw. Arm land, wat dacht je
dat ze murw en nietig in het bivak zouden blijven
elke dood een schok en honger dagelijks
soms dodelijk? Breek af dit doolhof
zeiden zij en maak een kavel

zo begon ons dolen. Helderte verscheen.
De kleinste streep schoot naar de verte
een zang vloog dertig eeuwen later uit het stof
om ons de oren af te zagen, hier en nu
waar wij allang een eigen lering trokken.
Ons alfabet, ons plaagtuig. Een borgpen voor
een schommelen visioen zolang de pot nog papt

maar het drijft ons narrenschip
drijft het dan niet? Vallend lopen recht
de armen in van vermoeidheid, ja we
haptten stof, ja eigen domme schuld, en alles
wat te vuur staat brandt. Laat los de boze
honden langs de lijnen van de tekst
terug tot de afkomst, waar de vrede ook niet woont
en laten – vrienden – laten we een nieuwe bouw beginnen.

Dolen

- 4 Van de redactie
- 5 De verleiding van versnelling

Actueel

- 8 Verbod op communisten in Tsjechië
- 9 RSP zamelt in voor Cuba
- 11 Bij de SGP worden jongeren geharnast voor oorlog
- 13 Fossiele industrie ontwricht de VS

Achtergrond

- 16 Carnaval, volksfeesten en de revolutie
- 20 Een kouder Europa?
- 22 Veel data, geen connectie
- 24 Interview Mike Macnair

Land onder (fragment)

- 28 De gemeente en de revolutie
- 31 Schulstreik tegen Wehrpflicht
- 34 (A)Politieke staking in overheidsland
- 36 Bommen en burgeroorlog

Mijnwerkersmoeder

Cultuur

- 40 Zie de mens/aap!
- 42 Het volhardende streven
- 48 Het lied van de toekomst

vooorlogsavond

Inzendingen

- 51 Het is vrede in Oekraïne, hoe ziet de toekomst van Europa eruit?
- 52 Vrede is niet apolitiek- en de strijd ervoor ook niet!
- 53 Sport en Staatsplanning

Van de redactie

Redactie Paraat

Op 1 mei, feest- en strijddag van de arbeidersklasse, meet de werkende klasse haar kracht. Dit jaar lijkt de noodzaak van een krachtige arbeidersklasse dringender dan ooit. Oorlog in Iran, ontvoering van een president in Zuid-Amerika, oplopende spanningen tussen de Westerse- en Chinese kapitaalblokken en natuurlijk de genocide in Palestina benadrukken de noodzaak van de strijd van en voor werkende mensen, waar ze ook mogen wonen.

Ook lijkt het kapitalisme zichzelf te ontwrichten. De tegenstellingen tussen verschillende landen, groepen kapitalisten en de klassen lijken steeds verder op te lopen. Crises, zoals in 2008 en in 2020, liggen constant op de loer. Om nog niet te spreken over de aankomende crisis veroorzaakt door de opwarming van de aarde, waarbij miljoenen mensen ontheemd zullen worden. Het kapitalisme tast de wereld aan en de crises die daardoor op gang komen kunnen de poten van onder zijn eigen stoel vandaan halen.

Als er iets is dat we onderhand weten, is het dat het kapitalisme hardnekkig is. Zonder sterk verzet zal het kapitalisme na een crisis opstaan en een nieuwe, sterkere basis bouwen totdat een volgende crisis het economische systeem weer omver zal blazen.

Vorige dag van de arbeid konden we helaas zien dat de arbeidersklasse in Nederland nog niet sterk is. Slechts enkele duizenden arbeiders waren aanwezig bij de FNV-mars in Amsterdam en de aanwezige communistische organisaties waren versplinterd. Spijtig genoeg is dat tweede nog steeds zo en met de coup die plaats heeft gevonden bij FNV lijkt de vakbond ook niet in de goede staat te zijn om de strijd van de arbeidersklasse te kanaliseren.

Laten we daar verandering in brengen. De arbeidersklasse heeft een sterke communistische partij nodig, met vrijheid van discussie en geworteld in de vakbonden. Enkel de arbeidersklasse kan zichzelf beschermen tegen de ontwrichting die het kapitalisme aanricht en enkel met een sterke communistische partij kan het kapitalisme niet de mensheid ontwrichten, maar kan de mensheid het kapitalisme ontwrichten. •

Lees ons ook online!

Nieuws

Wie komen er in het nieuwe FNV-bestuur?

Interview

Taxon verheij, revolutionair in de wijkraad?

Nieuws

Kabinet-Jetten breekt pensioenakkoord: AOW-leeftijd stijgt richting 72 jaar

Nieuws

Leden FNV en CNV verwerpen plannen regeerakkoord Jetten-I

Opinie

Fascisme: waarom deplatforming de juiste strategie is

Interview

Willem Gloudemans, lijsttrekker van RSP Nijmegen

Opinie

‘Geen podium’ is geen strategie: bestrijd FvD in het openbaar

Interview

Carlos van Eck, RSP-er en verkiesbaar voor De Vonk

De verleiding van versnelling

Redactie Paraat

Echte verandering kan enkel bereikt worden door massale actie van de werkende klasse. Toch stellen sommige actievoerders dat actie door een kleine groep grote gevolgen kan hebben. Hebben zij een punt, of zijn dit slechts avontuurlijke fantasieën?

Er is een hardnekkig idee binnen politieke bewegingen: als er te weinig gebeurt, moet er harder worden ingegrepen. Als de massa niet beweegt, moet iemand het voortouw nemen. Dat lijkt logisch. Op momenten van frustratie voelt traagheid als stilstand. Ook vandaag zien we dit terug. Binnen protestbewegingen en andere resultaatgedreven netwerken ontstaat regelmatig de neiging om sneller te handelen dan de rest en minder afhankelijk te zijn van wat anderen doen. Kleine groepen nemen grotere risico's, zoeken de confrontatie op en hopen zo een bredere beweging los te trekken. De gedachte daarachter: als mensen nog niet bewegen, moet je ze in beweging brengen.

Guerillalogica

Die intuïtie heeft een lange geschiedenis. Al in de negentiende eeuw werd een vergelijkbare strategie uitgewerkt in wat later bekend werd als blanquisme, genoemd naar de Franse revolutionair Louis Auguste Blanqui. De kern daarvan was dat een kleine, goed georganiseerde minderheid door beslissend handelen de macht kon grijpen en zo maatschappelijke verandering kon afdwingen, zonder dat daarvoor een brede, vooraf georganiseerde massabeweging nodig was. De geschiedenis zou dan als het ware van bovenaf in beweging worden gebracht, via een gerichte greep naar de staatsmacht.

In de jaren zestig kreeg deze gedachte een andere uitwerking in het focoïsme van Che Guevara. Hij stelde dat een kleine groep strijders, een foco, door haar acties een revolutionaire situatie kon opbouwen. Door zelf het voorbeeld te geven, zou de rest volgen. De daad moest de beweging op gang brengen, ook als die beweging er nog niet was. Waar het blanquisme inzet op een directe machtsgreep, vertrekt het focoïsme vanuit guerrillalogica: een proces waarin strijd

en organisatie zich gaandeweg ontwikkelen. In eerste instantie stelde Guevara dat dit enkel in specifieke omstandigheden mogelijk was, maar uiteindelijk was hij van mening dat het overal ter wereld kon gebeuren.

Binnen de marxistische traditie wordt deze manier van denken vaak aangeduid als avonturisme. Het is geen synoniem voor radicaliteit, maar een specifieke manier van politiek bedrijven waarin handelen mogelijk losraakt van de voorwaarden die het effectief maken. Die kritiek werd al eerder scherp geformuleerd door Vladimir Lenin, in een heel concrete historische situatie.

Versnelling begrensd

Aan het begin van de twintigste eeuw was er in Rusland grote onvrede onder arbeiders en boeren, maar de organisatie van revolutionairen was zwak en versnipperd. In die context grepen sommige revolutionaire groepen, zoals de sociaal-revolutionairen, naar aanslagen en politieke moorden. Ze hoopten dat zulke acties de bevolking wakker zouden schudden en een bredere opstand op gang zouden brengen.

In de praktijk gebeurde het tegenovergestelde. De acties bleven geïsoleerd en maakten het voor de staat makkelijker om hard op te treden. Repressie nam toe, zonder dat daar een sterkere beweging tegenover stond. In sommige gevallen werkte het zelfs averechts: delen van de bevolking keerden zich af van de revolutionaire beweging en zochten stabiliteit bij het bestaande regime. Voor veel boeren bevestigde het geweld juist het idee dat de tsaar orde bracht tegenover chaos.

Het is precies deze dynamiek waar Lenin op reageerde. Hij dacht te begrijpen dat het probleem niet een gebrek aan strijd was, maar een gebrek aan organisatie en strategie. Kleine groepen probeerden met spectaculaire daden te vervangen wat nog niet collectief was opgebouwd. Lenin schreef hierover dat 'de revolutionaire geestdrift van de onvoldoende bewuste en ongeorganiseerde massa verloren gaat'. Tegelijk stelde hij dat 'schoten van ongrijpbare individuen', die het vertrouwen verliezen in het gezamenlijk optrekken met de massa, uiteindelijk 'in rook opgaan'.

De traagheid van massa(politiek)

Bovenstaande betekent niet dat initiatief of zogenaamde radicaliteit een probleem is. Niet alle acties op het front van een beweging zijn avonturistisch. Integendeel. Veel politieke bewegingen ontstaan uit sociale spanningen en hebben een brede basis. Ze zijn georganiseerd, trekken grote groepen aan en draaien om massale deelname. Denk aan de Gele Hesjes in hun beginfase of de eerste fase van de Arabische Lente. Dit zijn geen voorbeelden van avonturisme, maar van massapolitiek: hier handelen mensen samen en bouwen ze gezamenlijk kracht op.

Toch ontstaat er vaak spanning binnen breed gedragen bewegingen. Organisatie kost tijd, resultaten zijn vaak niet direct zichtbaar en discussies slepen zich voort. Juist dan groeit de neiging om sneller te handelen en minder afhankelijk te zijn van het tempo van de groep. Binnen bewegingen kunnen dan groepen ontstaan die losraken van bredere lagen. Ze handelen in kleinere kringen, nemen grotere risico's en zoeken de confrontatie op. Niet omdat ze tegen de beweging zijn, maar omdat ze vooruit willen.

Avonturisme

Op dat punt spreken we van avonturisme. Avonturisme is geen type beweging, maar een tendens binnen bewegingen. Het ontstaat wanneer handelen loskomt van de massa en de daad de plaats inneemt van organisatie. Wanneer kleine groepen zonder brede basis opereren, wanneer individuen het collec-

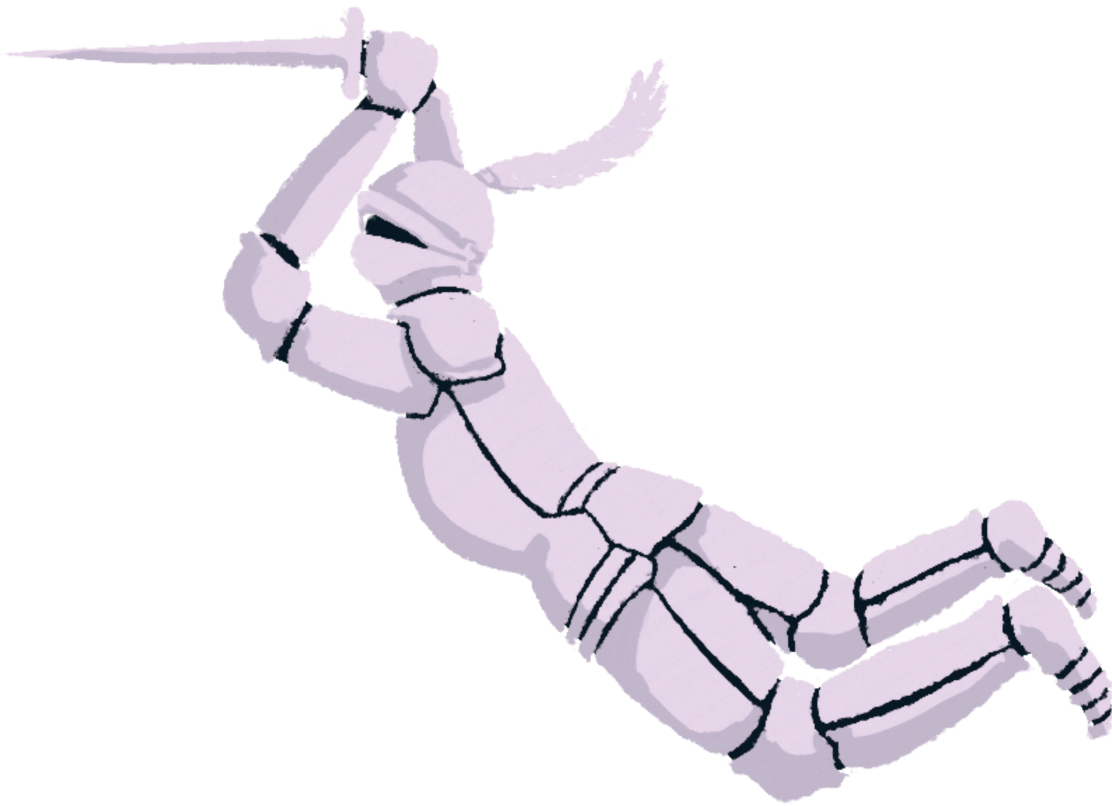
tief vervangen en wanneer actie niet meer ingebed is in een proces van opbouw.

Acties trekken aandacht, maar bouwen niet automatisch duurzame kracht op. Sterker nog, ze kunnen averechts werken: mensen herkennen zich er niet in, weten niet hoe ze kunnen aansluiten of keren zich ertegen. Politiek wordt iets om naar te kijken, niet iets om aan deel te nemen. Dat betekent niet dat actie verkeerd is. Het betekent dat actie alleen effectief is binnen een groter geheel: niet als vervanging van organisatie, maar als onderdeel ervan.

Toch is het beeld niet eenduidig. Avonturistische acties roepen vrijwel altijd een reactie op. In het huidige politieke klimaat, waarin ongemak en nervositeit broeien, lijken acties — wereldwijd, maar recentelijk opvallenderwijs in de Verenigde Staten — te politiseren, nieuwe acties uit te lokken en tijdelijk het gevoel te versterken dat opstand mogelijk is. Een reeks van zulke acties kan zo momentum suggereren.

De vraag is dus niet of er gehandeld moet worden, maar hoe. Acties zonder organisatie blijven in alle waarschijnlijkheid 'in rook opgaan'. De uitdaging is om energie te verbinden aan structuur, om urgentie te koppelen aan strategie. Alleen dan kan een beweging meer worden dan een reeks losse momenten en uitgroeien tot een kracht die daadwerkelijk verandering afdwingt. De uitdaging is niet om de massa te vervangen, maar om haar te organiseren.

Proletariërs aller landen, verenigt u! •

Verbod op communisten in Tsjechië

Ivan Mládek

In Czechië is op 1 januari 2026 een wet ingegaan die het communisme verboden zou maken. De vraag is echter of deze ook uitgevoerd kan worden, of dat zij slechts een verkiezingsstunt was.

Czechisch President Petr Pavel, voormalige lid van de Communistische partij van Tsjecho-Slowakije, heeft op donderdag 17 juli 2025 een nieuw strafwetboek ondertekend dat onder andere dit geactualiseerde verbod bevat: 'Degene die een nazistische, communistische of soortgelijke beweging opricht, steunt of propageert, die aantoonbaar als doel heeft om mensenrechten en -vrijheden te onderdrukken, of die rassen-, etnisch-, nationaal-, religieus- of klassenhaat of wrok tegen een andere groep uit, zal worden gestraft met een gevangenisstraf van één tot vijf jaar.'

Dit hele verbod bestond al, met uitzondering van een deel ervan. Dit nieuwe strafrechtboek voegt namelijk het volgende toe: 'nazistische, communistische of soortgelijke.' Deze paragraaf bleek hiervoor al bijna onbruikbaar te zijn, aangezien het moeilijk is om te bepalen wanneer er sprake is van onderdrukking of uiting van haat tegen een bepaalde groep. Daarom werd het dan ook al lang bekritiseerd door kennisinstituten zoals het Instituut voor de studie van totalitaire regimes (ÚSTR), en het Geheugen des Volks (Paměť Národa).

Drie kamerleden in de Kamer van Afgevaardigden (vergelijkbaar met de Tweede Kamer) hadden het voorstel voor de toepassing van het verbod gezamenlijk ingediend. Deze drie kamerleden waren afkomstig uit de drie partijen die de electorale coalitie SPOLU vormden: ODS (Klassiek liberaal), KDU-ČSL (Christen Democratisch), en TOP 09 (Liberaal). Deze partijen zaten in het vorige kabinet dat, volgens de statistieken, bijna de laagste populariteit van heel Europa ervoer. Aangezien ze deze wijziging hadden ingediend toen de verkiezingen eraan kwamen, kan dit be-

schouwd worden als een populistische manoeuvre om wat extra stemmen te krijgen. Uit opiniepeilingen bleek dat de stemmers van SPOLU niet bereid waren om weer op hen te stemmen, dus kregen ze dit verbod als 'cadeau'. De wijziging was dus een belofte van SPOLU om hun 'beleid der waarden' uit te voeren, waaronder blijkbaar de strijd tegen een (niet bestaande) communistische vijand valt. Bij dit beleid hoort overigens ook een onwrikbare steun voor Israël.

Dit heeft de drie partijen niet de overwinning opgeleverd. Later in het jaar kregen zij namelijk niet genoeg zetels in de parlementaire verkiezingen om een meerderheid te vormen. De oppositie, die tegenwoordig in het kabinet zit, kreeg simpelweg meer stemmen. Maar het moet wel gezegd worden dat de partijen in de SPOLU-coalitie ongeveer hetzelfde aantal stemmen hebben gekregen. Desalniettemin was dit voorstel waarschijnlijk opgesteld zodat de partijen zichzelf konden redden voor de verkiezingen. Daarom is het dan ook geen verrassing dat de verandering van het verbod een zeer onduidelijke vorm aanneemt.

Ten eerste is het onduidelijk wat valt onder 'communistiche'. Er is geen consensus tussen gerechtsdeskundigen wat het betekent om 'communistiche' te zijn. Onder het communisme kan een maatschappij na een succesvolle revolutie van de werkende klasse vallen. Iemand kan dus als communist worden beschouwd als hij of zij dit nastreeft. De methode waarmee wordt beoordeeld of iemand een communist is, blijft echter onduidelijk en niet transparant. Ten tweede is het onduidelijk hoe 'onderdrukking van mensenrechten en -vrijheden' en 'klassenhaat' moet worden geïnterpreteerd. Tegenwoordig krijgt de gemiddelde Tsjechische arbeider een brutoloon van 38.385 CZK (ongeveer 1.550 EUR) terwijl het minimum brutoloon waarmee iemand rond kan komen zo'n 45.865 CZK is (ongeveer 1.800 EUR). Hierbij wordt het werkelijke minimumloon van 20.800 CZK (ongeveer 850 EUR) nog niet eens in acht genomen. Dus als er gesproken wordt over de onderdrukking van mensenrechten en -vrijheden, moet dit ook worden meegenomen. De gemiddelde mens wordt namelijk onderdrukt op

financieel gebied en, in plaats van dit probleem op te lossen, wordt er alleen maar het bevel gegeven om onze 'bek te houden en door te lopen!' Het bevel om onze 'bek te houden en door te lopen' werd daadwerkelijk gebruikt tijdens de laatste jaren van de vorige regering.

Wat zal er nu gebeuren? Er zijn een paar mogelijkheden. De gerechtshoven zouden 'communistiche' kunnen interpreteren als de ideologie van het communistische Tsjecho-Slowakije, het marxisme-leninisme of het stalinisme. Of zal het nog breder begrepen worden als een radicaal-linkse ideologie die de onteigening van de burgerlijke klasse eist? Alweer worden we met het probleem van de onduidelijke en verdraaide definitie van communisme geconfronteerd.

Verder is nog onduidelijk wat er zal gebeuren met de KSČM (Communistische Partij van Bohemen en Moravië). Geldt dit verbod ook voor politieke partijen die normaal gesproken een vrijheid voor hun ideologieën ervaren? Zullen leden gestraft worden voor hun werk binnen de partij? Zal de KSČM helemaal verboden worden? In de moderne geschiedenis van Tsjechië is dit al wel een keer gebeurd met de DS (Arbeiders Partij), een nationaalsocialistische partij, na hun pogingen om toegang te krijgen tot wijken met de Roma bevolking om hen zo mogelijk te vermoorden. Hoogstwaarschijnlijk zal de KSČM blijven bestaan, aangezien de administratieve procedure om een partij te verbieden wellicht te ingewikkeld en langdradig kan zijn en omdat er geruchten zijn dat de KSČM financieel wordt gesteund door een miljardair, die de partij dus waarschijnlijk zal beschermen tegen de ergste gevolgen.

Tot dusver is er dus ook nog bijna niks gebeurd. De KSČM bestaat nog steeds. Wel moest ze verder gaan zonder haar e-shop waarin eerst voorwerpen met bijvoorbeeld Lenins gezicht werden verkocht. Ook zijn er nog geen vonnissen bekendgemaakt. Volgens jurist Pavel Uhl in een Alarm interview, verandert de wijziging in het verbod bijna niks: 'Er zijn maar een paar woorden toegevoegd aan de al bestaande feitelijke basis', stelt hij. Daarnaast zegt hij dat 'datgene wat strafbaar zou zijn, nog steeds aan alle voorwaarden [moet] voldoen'. Ook was de misdaad, zoals

beschreven in de wet, al voor de wijziging moeilijk te bewijzen.

We moeten dus nog de eerste rechtszaken over de wijziging van het verbod afwachten als we meer willen weten over de daadwerkelijke consequenties. Hoogstwaarschijnlijk is dit debacle alleen maar tot stand gekomen als een middel om linkse organisaties aan te vallen in gerechtshoven, zodat zij daar geld en energie in steken in plaats van in daadwerkelijke acties. Wel komt het erop neer dat het verbieden van een hele politieke beweging via dit soort zwakke aantijgingen niet zou moeten kunnen gebeuren.*

Foto aangeleverd

RSP zamelt in voor Cuba

Noëlle l'Montagne

Op goede vrijdag 3 april in 2026 organiseerde het Netwerk Anti-Imperialisme van de RSP een pubquiz op de Gaffel in Rotterdam om geld in te zamelen voor Cuba. Hier wisten we maar liefst 3378 euro in te zamelen. In dit artikel leggen de betrokkenen uit waarom ze zich zo gedreven voelen voor dit doel, en hoe ze hier verder aan willen bijdragen.

De Cubaanse revolutie is sinds het begin gebaseerd geweest op het principe van internationale solidariteit. Zo waren niet alleen Cubanen, maar ook andere nationaliteiten betrokken bij het omverwerpen van Batista's dictatuur. Ook nodigde de Cubaanse overheid talloze communisten en marxisten uit de hele wereld uit om bij te dragen aan hun debat over economische planning, om zo te helpen bouwen aan een nieuwe wereld in hun kleine hoekje in de Atlantische Oceaan. De retoriek en beeldspraak van de Cubanen was altijd in de eerste plaats gericht op het imperialisme van de kapitalisten en hun misdaden in Afrika, Latijns Amerika, en overal ter wereld.

Hun solidariteit bleef echter niet enkel bij woorden, uitnodigingen en vurige speeches: Ze stelden ook daden bij hun acties. Van Che Guevara, die persoonlijk trainingskampen van Palestijnse verzetsstrijders bezocht en begeleidde, tot internationale medische brigades. In deze brigades reizen Cubaanse dokters de wereld af om humanitaire hulp te bieden aan de mensen die het minst bezitten. Ook stellen ze hun universiteit open voor het trainen van duizenden dokters van over de hele wereld. In de nasleep van de orkaan Katrina had Cuba medische hulp aangeboden aan de VS om duizenden dokters en 37 ton aan medische apparatuur en medicijnen aan te bieden aan de slachtoffers aan de golfkust.

Wellicht één van de minder belichte bijdragen die Cuba heeft gegeven aan de wereld is de steun aan de MPLA in Angola. Hierbij hebben ze met allerlei militaire apparatuur, soldaten en medische steun bijgedragen aan de Grensoorlog met Zuid Afrika ten tijde van de Apartheid. Zo werd ook de Sovjet-Unie betrokken in Angola, die er zelf in eerste instantie geen heil in zag. Dit was één van de meest doorslaggevende punten waarop het Apartheidsbewind werd verslagen in Zuid-Afrika en in Rhodesië.

De Blokkade

Al sinds de omverwerping van Batista's dictatuur en het opstellen van een revolutionaire overheid ligt Cuba onder blokkade van de Verenigde Staten dat recht naast hun kust ligt, met het doel om de Cubaanse economie te verstrengelen. De sancties, onderdeel van de blokkade, zorgen er namelijk voor dat Cuba grotendeels niet deel kan nemen aan de Amerikaanse economie, die momenteel de grootste markt is op aarde. Op 25 maart in 1964 hield Che Guevara hier een toespraak over voor het VN in Genève, bekend als 'Driekwart van de mensheid,' waarin hij de consequenties die sancties hebben op derdewereld-landen uitlegde.

In de jaren 90 na de val van de Sovjet-Unie werden problemen door de sancties schrijnender. Zonder de steun van de Sovjet-Unie was Cuba ineens bijna compleet geïsoleerd, en armoede en gebrek aan toegang tot essentiële producten werd groter. De huidige situatie

onder Donald Trump's tweede termijn is nog erger geworden door een algemene blokkade op fossiele brandstoffen op te leggen.

Na het ontvoeren van de Venezolaanse president Maduro heeft de VS alle toegang tot Venezolaanse olie afgesneden van Cuba en ook Mexico gaat mee in de blokkade. Hierdoor heeft Cuba een steeds groter tekort aan energie om klinieken, universiteiten en andere installaties draaiende te houden. Dit is een poging om Cuba's maatschappij te destabiliseren en leven onmogelijk te maken voor Cubanen.

Trump dreigt met regelmaat dat Cuba 'De volgende' zou zijn in Amerika's nieuwste escalatie van hun imperialisme in Latijns-Amerika, met name sinds Maduro's ontvoering. Deze nieuwe escalatie is recent opnieuw aangekondigd onder de naam 'Operation Total Extermination' en is gericht op zogenaamde 'narco-terroristen' en het omvat meerdere landbombardementen in verschillende landen.

Materiële solidariteit

Een aantal leden de RSP binnen het interne Netwerk Anti-Imperialisme wilden hierin actie ondernemen, en materiële steun bieden in deze zware tijden voor Cuba om zo solidariteit te bieden, en tevens Cuba als aanknooppunt voor scholing over socialistische geschiedenis te gebruiken. De uitkomst van deze insteek kwam zo neer op een pubquiz op de Gaffel in Rotterdam met allerlei historische vragen over Cuba's geschiedenis, hun solidariteits initiatieven en standvastigheid. Ook werd er lectuur geveild.

Het concrete doel hiervan was om geld in te zamelen voor Cuba Solidariteit Netwerk. Dit is een initiatief opgezet door activisten om geld in te zamelen waar zonnepanelen, en andere noodzakelijke apparatuur mee gekocht kan worden. Deze apparatuur wordt vervolgens afgescheept met hulp van de Cubaanse ambassade, die humanitaire hulp kan verscheppen via containerboten. Met eenheden van 15-20 zonnepanelen hopen ze hiermee kleine installaties zoals klinieken en radiostations van stroom te voorzien. In principe accepteren ze verder alles, van kleding tot medicijnen en elektronica.

Socialistische solidariteit met Cuba draait onder andere om de bovengenoemde geschiedenis van onvoorwaardelijke solidariteit met de onderdrukten, die Cuba in haar hart en nieren voelt en uitgebreid uitvoert. Socialisten moeten solidariteit niet enkel laten bij verklaringen, woorden en rituele protesten waarin we ons zegje doen. In de woorden van Matthis, de coördinator van Cuba Solidariteits Netwerk: 'Als je al deze grote verklaringen maakt, moet je daad bij woord voegen.' Zoals Cuba keer op keer heeft aangetoond is echte solidariteit materieel, het is iets wat je vast kunt grijpen met je hand. In het verleden was dit minder noodzakelijk voor de socialistische beweging, toen er nog een Sovjetblok was dat materiële steun kon bieden aan bewegingen en staten. Tegenwoordig bestaat deze niet meer en moeten deze bewegingen en staten het grotendeels zelf uitvogelen.

Deze geschiedenis is dan ook ons aanhaakpunt om mensen te bereiken en te raken. Het maakt het thema zo toegankelijk voor de meesten mensen, door juist te focussen hierop. 'Ik heb nog nooit zoveel mensen Cuba zien verdedigen,' zegt Matthis dan weer, 'Dit kwam voor mij niet uit het niets, ik zette dit initiatief op vanwege mijn eigen ervaringen in Cuba en de maatschappij die zij gebouwd hebben. We moeten hier naar kijken als een andere mogelijke wereld. Dus we moeten de blokkade uitlichten om mensen te helpen engageren met Cuba en haar geschiedenis.'

Uiteindelijk hebben we 3378 euro weten in te zamelen via donaties en de verkoop van drankjes. Hiermee hopen we Cuba te kunnen ondersteunen in deze moeilijke tijden. De initiatiefnemers van de RSP zijn al druk bezig met nieuwe evenementen op te zetten, waar de beste lezers hopelijk snel meer van zullen horen. Tevens is de afdeling Rotterdam zeer blij met de aanwinst van enkele nieuwe leden die zich aan hebben gesloten naar aanleiding van dit evenement, en de warme banden die we hebben met de Cubaanse ambassade.

¡Hasta la victoria siempre! •

Foto aangeleverd

Bij de SGP worden jongeren geharnast voor oorlog

Jules Maximus

In de trein pik je ze er meteen uit. Vrouwen in een middellange rok over een zwarte panty, mannen met een wit overhemd onder een pullover. Het is de bekrompen wapenrusting van de gereformeerden. In deze zelfde trein, die van Amersfoort naar Barneveld trekt, zag ik ooit een kindje met een voor zijn formaat werkelijk bizar grote statenbijbel opengeslagen op schoot. Het blijft hier voor mij toch een wat vreemde wereld.

We hebben vandaag dezelfde bestemming: de SGP Jongerendag. Het thema is dit jaar 'spanningen'. Volgens de aankondiging hebben christenen namelijk nogal met spanning te maken. Dat komt vooral door druk van de buitenwereld, zowel in de vorm van ongelovigen op school en werk, als militaire dreiging op internationaal vlak. Vooral dat laatste thema neemt een centrale rol in op het evenement.

De locatie, waar een ietwat weeïge lucht hangt, als van een toiletspray of parfum die iets dient te maskeren, doet me denken aan een uitvaartcentrum. Toch is er een poging gewaagd het geheel met SGP-oranje op te fleuren. In de entreezaal is bovendien een gezellig marktje opgezet waar we een anti-abortus fotobooth naast een recruiteringskraam van defensie vinden. Daar hoor ik een kind - want een groot deel van het publiek is nog kind - zeggen hoe hij later soldaat wil worden. Rechts van hem gaan drie vrouwen - middellange rok, panty - op de foto met een bord waarop 'ik ben 100% pro-life' te lezen is.

De kern van het evenement is echter een verzameling lezingen, debatten en muziek. Dat programma wordt door SGP-Jongerenvoorzitter Johan Roodnat - een achternaam waar ik als promiscue communist wel een beetje jaloers op ben - geopend met een citaat uit Paulus' Brief aan de Efeziërs: 'Neem daarom de hele wapenrusting van God aan, opdat u weerstand kunt bieden op de dag van het kwaad, en na alles gedaan te hebben, stand kunt houden'.

Hij wordt gevolgd door Majoor-Generaal b.d. Pieter Cobelens. Een spreker waar we even bij stil mogen staan. Hij was directeur operaties van de missies in Irak en Afghanistan die beide vernietigende gevolgen voor de lokale bevolking hadden. Daarna werd hij directeur van de MIVD, in welke hoedanigheid hij waarschijnlijk zijn eigen personeel afliusterde. Tegenwoordig - wist de eveneens aanwezige LeftLaser mij te vertellen - heeft hij zo'n vijftien betaalde en onbetaalde adviesfuncties voor militaire bedrijven. Een man in loondienst van de militaire industrie dus.

Één van die bedrijven is Artillerie Inrichtingen Armaments BV. Een jonge producent die bezig is met het opbouwen van een Nederlandse wapenfabriek om legerdrones en automatische geweren te produceren. Dit bedrijf vierde feest tijdens de Amerikaanse raketaanvallen op Iran, waarover AI Armaments op hun officiële LinkedIn schreef: 'President Trump en Minister President Benjamin Netanyahu hadden de ballen om de demonen te bestrijden.' en 'Dappere mannen en vrouwen van het Amerikaanse leger en de IDF, geef ze hel.'

Dat AI Armaments de aanval op Iran zo ophemelt is niet vreemd. Haar oprichter Gerard Zondervan had jaren een bedrijf in de olie- en gasindustrie. Dit zal hem overigens behoorlijk rijk gemaakt hebben gezien de staat dit jaar wegens een frauduleus faillissement beslag heeft gelegd op zijn m.i. afzichtelijk lelijke Lamborghini ter waarde van 2,2 miljoen euro. Zondervan weigert die geel-zwart gekleurde sportauto al maanden af te geven en heeft daarvoor onderhand weer vier ton aan boetes ontvangen. In plaats van de consequenties van z'n daden onder ogen te

De kern van het evenement is echter een verzameling lezingen, debatten en muziek. Dat programma wordt door SGP-Jongerenvoorzitter Johan Roodnat - een achternaam waar ik als promiscue communist wel een beetje jaloers op ben - geopend met een citaat uit Paulus' Brief aan de Efeziërs: 'Neem daarom de hele wapenrusting van God aan, opdat u weerstand kunt bieden op de dag van het kwaad, en na alles gedaan te hebben, stand kunt houden'.

Hij wordt gevolgd door Majoor-Generaal b.d. Pieter Cobelens. Een spreker waar we even bij stil mogen staan. Hij was directeur operaties van de missies in Irak en Afghanistan die beide vernietigende gevolgen voor de lokale bevolking hadden. Daarna werd hij directeur van de MIVD, in welke hoedanigheid hij waarschijnlijk zijn eigen personeel afluisterde. Tegenwoordig - wist de eveneens aanwezige Left-Laser mij te vertellen - heeft hij zo'n vijftien betaalde en onbetaalde adviesfuncties voor militaire bedrijven. Een man in loondienst van de militaire industrie dus.

Één van die bedrijven is Artillerie Inrichtingen Armaments BV. Een jonge producent die bezig is met het opbouwen van een Nederlandse wapenfabriek om legerdrones en automatische geweren te produceren. Dit bedrijf vierde feest tijdens de Amerikaanse raketaanvallen op Iran, waarover AI Armaments op hun officiële LinkedIn schreef: 'President Trump en Minister President Benjamin Netanyahu hadden de ballen om de demonen te bestrijden.' en 'Dappere mannen en vrouwen van het Amerikaanse leger en de IDF, geef ze hel.'

Dat AI Armaments de aanval op Iran zo ophemelt is niet vreemd. Haar oprichter Gerard Zondervan had jaren een bedrijf in de olie- en gasindustrie. Dit zal hem overigens behoorlijk rijk gemaakt hebben gezien de staat dit jaar wegens een frauduleus faillissement beslag heeft gelegd op zijn m.i. afzichtelijk lelijke Lamborghini ter waarde van 2,2 miljoen euro. Zondervan weigert die geel-zwart gekleurde sportauto al maanden af te geven en heeft daarvoor onderhand weer vier ton aan boetes ontvangen. In plaats van de consequenties van z'n daden onder ogen te komen plaatst hij AI-gegenereerde memes over deze zaak op zijn instagram. Voor de volledigheid; dit is het tweede faillissement waarvoor Zondervan verantwoordelijk is gehouden.

Het praatje van Cobelens, die ditmaal niet met Paulus, maar met een quote en AI-plaatje van de Dalai Lama opent, benadrukt hoe bedreigd Nederland en onze waarden zijn op internationaal gebied. Hij toont ons filmpjes van drones die met gezichtsherkenning mensen zouden kunnen vermoorden, een plaatje van een zeer gespierde man: 'Dit is hoe onze defensie zal moeten worden, groter en sterker' en vertelt ons dat we een noodpakket voor een aanstaande oorlog moeten aanleggen. Zijn boodschap: wij zullen ons militair versterken, 'dus blijf met je poten van Nederland af'. Luid applaus.

Het is natuurlijk al verontrustend genoeg dat een groep jongeren en kinderen zulke propaganda voor de militarisering van Nederland voor hun kiezen krijgen, maar in deze partijpolitieke context wordt een tipje van de sluier opgelicht van de wijze waarop de kapitalistische klasse politieke invloed uitoefent. We zien hier hoe de militaire industrie, via een betaalde adviseur, zonder enige kritiek hun verhaal kan komen houden voor de jongeren van een partij. Dat is natuurlijk geen dom idee. Veel van de jongeren en kinderen in de zaal zullen later uitgroeien tot SGP-kamerleden, senatoren, raadsleden, etc. Een groep volksvertegenwoordigers waarvan loyaliteit aan het leger en de militaire industrie voor de heersende klasse gewenst is.

Over onkritisch gesproken. Cobelens werd gevolgd door Jan Paternotte van D66. Hij ging met Chris Stoffel in debat over 'de wolf'. Inhoudelijk waren ze het eigenlijk een beetje met elkaar eens. Paternotte probeerde duidelijk over te komen als een sympathieke samenwerkingspartner; iemand waar de SGP op bepaalde onderwerpen wel mee op zou kunnen trekken. Precies de kruiperige houding die het door de 'democraten' geleide minderheidskabinet karakteriseert dus.

Deze kruiperigheid raakt het pathetische wanneer hij onderwerpen als vrouwenrechten en homo-emancipatie in het geheel weet te negeren. De bekrom-

pen seksuele politiek van de SGP en hun propaganda voor traditionele geslachtsverhoudingen konden niet op de kritiek van Paternotte rekenen. Ik ben in principe niet tegen spreken op een evenement van de SGP, zolang je wel durft te zeggen waar je staat. Maar deze partij, die trots van de daken roept dat ze de eerste homoseksuele premier van het land hebben, is blijkbaar van mening dat homo-emancipatie ondergeschikt is aan goede verhoudingen met de gereformeerden.

Het hele evenement neemt voor de juiste lezersindruk de vorm aan van een onbetaald Youtube-account waarbij aan ieder filmpje twee advertenties voorafgaan. Tussen de praatjes in kregen we reclame op de beeldschermen, in het programmaboekje stond tussen ieder stukje informatie een reclame en in de goodiebag zat naast het partijblad en een rol snoep alleen maar reclame. Zelfs de beveiliging was er deels als reclame voor het beveiligingsbedrijf. In het gebed neemt het een vorm aan die ik zelfs als ongelovige Godslasterlijk vind: 'Heer wij danken U voor de aanwezige bedrijven en sponsors.' Een opmerking die zo plechtig wordt uitgesproken dat ik met gebogen hoofd zit te gniffelen. Gevolgd overigens door een bedankje aan de Oneindige voor de aanwezige journalisten (geen dank).

Terwijl daarna het orgel loeit denk ik aan een gedicht van Dominee-dichter Bernard ter Haar. Daar lezen we de regel: 'De vrede graast de kudde voor'. Dat vond de dichter Kloos een vreselijke zin. Hij kon zich die vrede niet op haar knieën, langzaam vooruit kruipend en gras etend voorstellen. Ik zou het na vandaag aan wat aardse kritiek willen onderwerpen: In deze tijd loopt de kudde van de Heer nog slechts de oorlog achteraan. •

Fossiele industrie ontwricht de VS

Maite van Lith

Na decennialange grondstofwinning in het hart van de Verenigde Staten heeft de gas- en olie-industrie een vernietigend spoor achtergelaten. Waar de vrijheid van de auto wordt aanbeden door de Amerikaan, is er een bijna pathologische afhankelijkheid van fossiele brandstoffen tegenover komen te staan. Deze conditie manifesteert zich niet alleen in angstklachten wanneer de benzineprijzen stijgen, maar kenmerkt zich ook door de greep die fossiel kapitaal heeft op de economie van lokale gemeenschappen.

In staten zoals Pennsylvania en North Dakota is het landschap gevuld met compressorstations, jaknikkers (aardoliepompen) en boorinstallaties die allemaal aan het wachten zijn tot zij weer gebruikt zullen worden. Ondanks de ontwrichting van de industrie, met de nodige bodemverontreiniging en aanhoudende economische onzekerheid, kan het fossiele kapitaal daar rekenen op een grote steun onder de bevolking. Deze steun berust momenteel op een unieke klasse-alliantie, die in gebie-

den waar eerder nog “blauw” werd gestemd, een verpletterende overwinning opleverde voor het Trump-regime.

Neem de staat Pennsylvania, welke is opgeklommen als gasgigant en nu massaal exporteert voor het oosten van de VS. Beelden die daar vandaan komen doen het al jaren goed op sociale media. Een gemeenschap in het Zuidwesten kampt daar met grove bodemverontreiniging door hoge concentraties van methaan in het drinkwater. Op video's is te zien dat dit een explosief niveau kan bereiken waardoor je gemakkelijk het water zelf in brand kan zetten. Dit wordt allemaal veroorzaakt door de nabij liggende boorinstallaties; gas lekt door in de bodem, en kan de ondergrondse reserves daardoor bereiken.

Hoe sensationeel deze beelden ook zijn en hoe erg deze omwonende de dupe lijken te worden van de industrie, is het een genormaliseerde werkelijkheid. Kleinschalige boerenbedrijven reageren in de omgeving niet met verontwaardiging, zij zien dit als een noodzaak voor economische vooruitgang. De verdere huishoudens uit de regio zijn daarentegen wel aangewezen

op het gebruik van opslagtanks om explosiegevaar te voorkomen.

Al decennialang wordt er in Pennsylvania teruggevallen op grootschalige grondstofwinning als steunpilaar van de lokale economie. Ondanks de wijdverspreide ervaringen met vervuiling blijft de fossiele industrie daar voet aan de grond krijgen voor snel geld. Dit komt onder andere door een aanhoudende onzekere economische context; staten zoals Pennsylvania, Illinois en Michigan bevinden zich namelijk al sinds de jaren 80 in een neerwaartse economische spiraal. Voorheen was dit het hart van de Amerikaanse auto- en motorindustrie waar het gebied samenkwam in een gigantisch netwerk van fabrikanten. Steden zoals Pittsburgh en Detroit leunde op de zware metaalproductie. De omgeving diende als arbeidsreservoir, leverde grondstoffen en voorzag in de voedselproductie. Nu wordt het landschap gekenmerkt door massale de-industrialisatie en wordt denigrerend de ‘rust belt’ genoemd door bewoners.

Voornamelijk in de geïsoleerde platelandsgebieden en kleine steden lijkt het tij nog lang niet gekeerd en vind je

Beeld uit Mather's Historical Oil Region Views of Western Pennsylvania, 1895

leegstaande winkelpanden, vervallen huizen en wijdverbreide armoede. Hier wordt door politici ingespeeld op de nostalgie van de inwoners over de oude hoogtijdagen van de industrie. Ted Cruz paste deze strategie bijvoorbeeld toe tijdens zijn bezoek aan een oude houtstad in Williamsport, Pennsylvania. Dit was in 2016. Zo was, volgens Cruz, de staat altijd al een 'energiestaat' geweest en was het tijd om deze rol te herontdekken. Hij beloofde daarbij dat de nieuwe schaliegasprojecten 'miljoenen en miljoenen nieuwe, goedbetaalde banen' zou kunnen opleveren. Maar nog geen twee weken na zijn speech sloot het nieuwe gaswinningsproject in de regio al zijn deuren.

Dit fenomeen is niet nieuw en ken-

merkt hoe de fossiele industrie al decennialang te werk gaat in de VS. Vaak wordt er eufemistisch gepraat over een 'slowdown' door eigenaren en worden bedrijven langzaam stilgelegd door een opkomende recessie. Dit jojo karakter van de industrie betreft een 'boom' en 'bust' cyclus die specifiek is aan de relatieve eindigheid van grondstofwinning. Het kapitaal dat hierachter zit weet van deze neiging, maar weet ook dat de vele vormen van extractie makkelijk te herinvesteren zijn, omdat het extractiegebied vrij uitgestrekt is. Er wordt genoeg infrastructuur opgezet in een dergelijk gebied om te beginnen met grondstofdelving, denk aan olieputten of boorinstallaties; maar de ontwikkeling van publieke voorzieningen

of lange termijn opbrengsten voor de gemeenschap blijft uit. Het befaamde begrip 'boomtown' komt hier ook vandaan, waardoor mensen in isolatie achterblijven na de onvermijdelijke 'bust'.

Wanneer een dergelijke 'boom' begint wordt er een beroep gedaan op de gigantische hoeveelheid arbeidskrachten in de regio. Dit faciliteert een periode waarin de betreffende gemeenschap een gigantische intrek ziet van tijdelijke werkkrachten. Omdat er vaak niet genoeg huisvesting is, verblijven veel werkers in deze periode in werkkampen met rijen goedkope en verplaatsbare modulaire wooneenheden en campers. Hier kunnen ze, indien nodig, ook van veld wisselen. Ze verblijven in tijdelijke huisvesting en keren terug naar huis in

de lange reeksen vrije dagen. Zodoende wordt het land leeggepompt tot de recessieperiode begint, waarna ofwel de grondstof op is, ofwel de opbrengsten dalen door de fluctuerende marktprijzen in de gas- en oliesector.

Naast de geïsoleerde arbeidskrachten, is fossiel kapitaal vooral afhankelijk van de kleine landeigenaren in het gebied. Zij zijn degene die delfstofrechten bezitten voor hun percelen en zijn een cruciaal onderdeel voor de toegang naar grote ondergrondse voorraden schaliegas en olie. Grondeigenaren verhuren massaal hun land aan energiebedrijven voor gaswinning en ontvangen daarvoor eenmalige vergoedingen en doorlopende betalingen. In 2014 leverde dit hen in de Marcellus-regio al meer dan 2 miljard dollar aan bonussen op. Dit is een goede uitkomst voor hun onzekere bestaan, omdat ze verder niet in aanmerking komen voor landbouwsubsidies door de vaak kleine schaal van hun perceel.

Een centraal element van hoe fossiel kapitaal opereert is dus de samenvatting van deze twee sociale groepen in het productieproces. Hierbij zijn de arbeidskrachten waar de 'boomtown' een beroep op doet, een reserve die is opgebouwd sinds de isolatie van de jaren 80. Zij bevinden zich in een positie waarin ze stelselmatig worden uitgesloten van productie, zonder lange termijn inbedding in de economie. Zij hebben momenteel ook weinig mogelijkheden om zich uit deze isolatie op te trekken. Waar het neoliberalisme een proces van de-industrialisatie in gang zette, zorgde het ook voor de uitholling van de vakbond. Deze klasse valt niet alleen tussen wal en schip door loonmatiging, ontslag en het verlies van arbeidsrechten, maar waar ooit de vakbond een cruciaal onderdeel was voor de sociale en culturele verwevenheid van de samenleving, heeft zij nu bijna geen instrumenten voor collectieve politieke organisatie.

In hoeverre deze klasse permanent wordt buitengesloten van het productieproces valt nog te betwisten, maar deze opvatting is erg belangrijk om te begrijpen waarom ze vatbaar zijn voor het politieke project van Trump. Geïsoleerde arbeiders vinden momenteel een ontvankelijk klimaat bij conserva-

tieve maatschappelijke organisaties. Zij vullen het vacuüm van de oude vakbondsstructuren: denk aan schietverenigingen die profiteren van een sterke jachttraditie en megakerken die de gesloten plaatselijke kerken vervangen. Op deze manier vormen ze een belangrijk onderdeel van de strategie van fossiel kapitaal en het politieke project van het Trump regime. Gemarginaliseerden en kleine ondernemers worden zo gewonnen voor de fossiele industrie met economische beloftes en ideologische herintegratie, bestaande uit een mix van witte suprematie en vrouwenhaat. Op het moment dat er een republikeinse politicus met grote beloftes namens de gas-of olie-industrie komt, wordt hij met open armen ontvangen.

Dit soort reactionaire bewegingen staan in een lange traditie van het betrekken van de kleinburgerij en de arbeiders die tussen wal en schip vallen. Het sluit precies aan bij het politieke werk van Karl Marx, "de achttiende Brumaire van Louis Bonaparte" waar hij uitweidt over de weg naar de macht van Louis Bonaparte. Deze achtergrond bevat veel gelijkenissen met zowel de bizarre karikatuur van Trump als de klasse-allianties die voor beide hun macht onderbouwen. De burgerij bestond ten tijde van Bonaparte uit verdeelde facties met sterk uiteenlopende belangen. Tot deze klasse rekende Marx onder meer grootgrondbezitters, de financiële aristocratie zoals bankiers, grote industriëlen en vrije beroepen; priesters en intellectuelen. Deze groepen waren het onderling vaak oneens, bijvoorbeeld over hoe zij omgaan met het revolutionaire proletariaat en over hun steun voor een republikeinse staatsvorm. Door deze interne verdeeldheid was de bourgeois politiek verzwakt. Tegelijkertijd leefde er onder de boeren en de kleinburgerij een verlangen naar orde en stabiliteit.

De combinatie van factoren droeg ertoe bij dat Louis Bonaparte in december 1848 werd verkozen tot president van de Tweede Republiek. Louis Bonaparte won aanvankelijk de verkiezingen met steun uit verschillende lagen van de samenleving. Enerzijds kreeg hij steun van de financiële elite, en anderzijds wist hij veel stemmen te winnen van de kleine burgerij, zowel op het platteland

als in de steden. Deze groepen voelden zich aangesproken door zijn beloftes om belastingen te verlagen en 'Frankrijk opnieuw groot en stabiel te maken'. Hoewel deze brede steun hem aan de macht hielp, was zijn latere staatsgreep niet alleen afhankelijk van politieke steun van bovenaf. Ze steunde in belangrijke mate ook op de actieve steun en het geweld van het "lumpenproletariaat", dat hij mobiliseerde om zijn machtsgreep te realiseren.

Het 'lumpenproletariaat' is dus een belangrijk begrip voor het politieke project van Trump. Marx en Engels gebruikten stevige termen om deze klasse te beschrijven, denk aan onderkruipers of zelfs criminelen. Los van deze kwalificaties ligt de kern van hun klassenpositie in het ontbreken van een stabiele relatie tot de kapitalistische productie. Hun band met arbeid is vaak onregelmatig of wordt gekenmerkt door langdurige werkloosheid. Kenmerkend voor deze groep is dat zij hun diensten noodgedwongen aanbieden aan de hoogste bidder, zonder duurzame inbedding in het economische systeem. Overleven vraagt om het aangrijpen van elke mogelijkheid. Juist deze instabiele positie beïnvloedt de mate waarin zij vatbaar zijn voor, en inzetbaar worden binnen, reactionaire bewegingen.

Ondanks de nostalgische verwijzingen in Trumps "make America great again" zit er een groot verschil tussen de hedendaagse grondstofwinning en het oude industriële hart van het midwesten. Deze industrie is gebaseerd op een eindigheid die niet in staat is om de productie te evenaren van de vorige eeuw. Het is melancholie, gebaseerd op sprookjes over de goede oude tijd. Fossiel kapitaal voert deze klucht op door vandaag de dag een alliantie aan te gaan met de klassen die zijn ontwikkeld in het gebied: kleine landeigenaren en werklozen. Het plaatst zich precies in de rol van tijdelijke dienstverlening voor het lumpenproletariaat. Zo instrumentaliseert de fossiele industrie de onzekere context waarin deze klassen zich bevinden voor haar eigen doeleinden. Het politieke protectionisme van Trump is een verwarde poging om fossiel kapitaal zich een laatste keer te laten verrijken door te parasiteren op de werkende klasse.

Ronnie de Rooij

Carnaval, volksfeesten en de revolutie

Carnaval is een veelzijdig feest dat mensen bijeenbrengt door tijdelijk de sociale hiërarchieën op zijn kop te zetten en door ruimte te bieden voor collectieve cultuuruitingen. Tegelijkertijd kan de jaarlijkse losbandigheid gebruikt worden om sociale onvrede te kanaliseren en om sociale verhoudingen te versterken. Kan dit karakter ook gebruikt worden voor revolutionaire doeleinden of is het juist een feest van klassencollaboratie?

Onbegrijpelijke plaatsnaamborden, optochten en dronken mensen die al hossend door de straten trekken: afgelopen februari stond het zuiden van het land weer op z'n kop. De maatschappij lag een week lang grotendeels stil. Van de grote steden tot de kleinste gehuchten werd er gefeest, gedanst en gedronken. Leerlingen en studenten hadden vakantie, en ook op de werkvloer was het rustiger dan normaal. De enige tak van industrie die nog op volle toeren draaide was de horeca, die de zware taak had om alle feestgangers van bier te voorzien. Voor de 'bovensloters', mensen die boven de rivieren Maas en Waal wonen, zal carnaval misschien overkomen als een zootje ongeregeld, maar niks is minder waar: carnaval is een eeuwenoud feest met diepe wortels in de Nederlandse geschiedenis en gaat zelfs helemaal terug tot in de oudheid.

Eeuwenoud feest

Carnaval (of Vastelaovend in Limburg) is van oorsprong een katholiek feest waar men nog even al het vet en suiker opmaakt voordat de vastentijd begint. De naam komt waarschijnlijk uit het Latijn: carne vale betekent 'afscheid van het vlees'. Volgens de katholieke traditie moet men van Aswoensdag tot Pasen 40 dagen lang vasten, hun zonden overdenken, geven aan de armen en zich onthouden van vlees, vet, suiker en alcohol. Tegenwoordig houden nog maar weinig mensen zich aan de christelijke vastentijd: het merendeel van Nederland is atheïst, en zelfs in het katholieke Brabant en Limburg blijven de kerken leeg en de magen vol, voor en na Pasen. Carnaval is vooral een excuus voor de grotendeels ontkerkelijke bevolking om zich te buiten te gaan aan drank en slechte muziek. Maar zelfs buiten de religieuze context heeft het feest een sociale functie

Carnaval past in een langere traditie van zogenaamde 'omkeringsrituelen' of 'omkeergeesten', waarbij de sociale verhoudingen voor korte tijd worden omgedraaid. In het oude Griekenland werd in februari of maart Anthesteria gevierd, een lentefeest ter ere van de wijngod Dionysus. Hierbij werd de wijn van het vorige jaar opgedronken, gedanst en een offer aan de doden gebracht. Opvallend was dat tot slaaf gemaakten ook mee mochten doen met de festiviteiten. In het Romeinse Rijk werd elk jaar in december een feestdag gehouden ter ere van Saturnus,

de Saturnalia. Ook hier waren slaven en meesters even gelijk aan elkaar, en maatschappelijke taboes, bijvoorbeeld op gokken of het niet bedekken van het hoofd tijdens religieuze offers, werden opgeheven. Zoals bij elke feestdag werd er tijdens de Saturnalia uitbundig gegeten, gedronken en gedanst. Het hele sociale en politieke leven werd stilgelegd: leerlingen kregen vrij van school, er werd geen recht gesproken in de rechtbanken en zelfs oorlogen werden voor het feest gestaakt.

In de vroege middeleeuwen probeerde de kerk de Saturnalia en vergelijkbare lentefeesten te verbieden, zonder veel succes. Na de millenniumwissel verzachtte de positie van kerkelijke leiders, en carnaval werd opgenomen in

de christelijke kalender. Vanaf de 13de eeuw zijn de eerste expliciete verwijzingen naar een christelijk carnavalsfeest te vinden. In Venetië ontwikkelt zich het beroemde feest met maskers en kostuums, en een anonieme Franse schrijver schrijft een gedicht van meer dan 500 regels over de strijd tussen magerheid (de vastenavond) en overvloed (carnaval). Heel de Middeleeuwen lang was het feest, maar de Reformatie en daaropvolgende Contrareformatie gooiden roet in het eten: protestantse leiders als Calvijn hadden felle kritiek op de "heidense" overvloed. Ook de katholieken vonden dat het feest uit de hand was gelopen, en tussen de 16de en 19de eeuw werd carnaval ook in katholieke landen als Frankrijk en

Italië verboden of aan banden gelegd. Dit leidde natuurlijk tot weerstand: carnaval liet zich niet verbieden. Het feest ging stiekem door, in besloten kringen, maar van grote openbare parades en verkleedpartijen was geen sprake meer. Pas halverwege de 19de kwam er onder invloed van de vernieuwde interesse in volkscultuur en de katholieke emancipatiebeweging een heropleving in de carnavalscultuur.

Alles op z'n kop

Uiteraard is het religieuze aspect niet de kern van modern carnaval. Carnaval is vooral een feest waar de heersende sociale normen op z'n kop worden gezet. Naast de maatschappelijke norm dat men werkt en niet om 10 uur 's och-

tends al in de kroeg staat, zijn er nog meer taboes die aan de laars worden gelapt. De bestaande rangen, standen en hiërarchieën worden tijdelijk opgeheven of omgedraaid: mannen verkleden zich als vrouwen, vrouwen verkleden zich als mannen, gewone burgers verkleden zich als boerenkinkels of juist als prins en eventjes is iedereen gelijk. Die maatschappelijke gelijkheid die tijdens carnaval heerst, wordt vaak vergeten omdat deze minder zichtbaar en aantrekkelijk is dan het feesten, de alcohol en kostuums. Toch is die gelijkheid en het verbreken van maatschappelijke taboes juist de oorsprong van veel carnavalsgebruiken.

In het Bourgondisch of Brabants carnaval is het traditionele kostuum voor stedelingen een boerenkiel met rode zakdoek: de stedelingen vermommen zich als mensen van het platteland. Ook Prins Carnaval en hun Raad van 11 is een omkering van de normale gang van zaken: een gewone burger krijgt tijdelijk een adellijke titel toegeschreven en maakt de dienst uit in de stad. Het gevoel van gelijkheid, het verkleden als iemand uit een andere sociale klasse en het verkiezen van iemand uit de lagere stand als symbolische leider past in de traditie van de eerder genoemde ommekeersfeesten.

Een belangrijk aspect van carnaval is het belachelijk maken (en belachelijk mogen maken) van de heersende cultuur en zittende macht. Op de praalwagens van de optocht wordt regelmatig de draak gestoken met lokale politiek. Dit kan subtiel, bijvoorbeeld door een praalwagen met zonnepanelen en windmolentjes te bedekken voor het thema 'duurzaamheid'. Het kan ook minder subtiel, zoals in de Limburgse gemeente Beekdaelen, waar carnavalsvereniging De Klotsköp dit jaar een wagen wijdde aan het feit dat een lokale wethouder dronken achter het stuur was gekropen en zo een ongeluk heeft veroorzaakt. Ook de internationale politiek moet het vergelden: vooral de Duitse kunstenaar Jacques Tilly staat bekend om zijn wagens waarin wereldleiders zoals Merkel, Poetin en Trump belachelijk worden gemaakt. Hiervoor is de kunstenaar veroordeeld tot 8 jaar celstraf in absentia, wegens 'het beleiden van de Russische strijdmachten'.

Net zoals de praalwagens worden

de carnavalsliedjes traditioneel door lokale artiesten gemaakt, maar zijn meestal niet politiek geladen. Hoewel er soms de draak wordt gestoken met maatschappelijke verhoudingen, bijvoorbeeld tussen man en vrouw in het burgerlijk huwelijk, gaat dit niet veel verder dan klagen over het onfatsoenlijke gedrag van mannen of het gezeik van moeder de vrouw. De grappen werken eerder als een bevestiging dan als een ondermijning van de sociale orde. De carnavalsliedjes worden vaak in het lokale dialect gezongen. Ook het 'tonpraoten' (Brabant) of 'buuttereeden' (Duitsland en Limburg), een soort amateur-cabaret waarbij de spreker vanuit een op het podium geplaatst biervat een optreden houdt, wordt in het dialect voorgedragen. Zeker in steden met een lange carnavalstraditie, zoals Maastricht en 's-Hertogenbosch, is het lokale dialect of de streektaal een vast onderdeel van de carnavalsviering. Dit heeft meerdere functies: het versterkt de lokale cultuur, creëert een saamhorigheidsgevoel met anderen uit dezelfde regio, dorp of stad en is ook een manier om zich af te zetten tegen de heersende cultuur, waarin het 'Hollandse' Standaardnederlands de bovenaan voert en dialect als minderwaardig wordt gezien.

De sociale functie van carnaval

Als carnaval een feest van gelijkheid is, waar de maatschappelijke orde wordt omgekeerd en de lagere klassen het (eventjes) voor het zeggen hebben, is het dan ook een inherent revolutionair feest? Nou, nee. Er wordt elk jaar carnaval gevierd, en het heeft er nog niet voor gezorgd dat er spontaan een volksrepubliek Brabant of onafhankelijk socialistisch Limburg wordt uitgeroepen. Waar kermissen, sportwedstrijden en ander 'volksvermaak' regelmatig uitmonden in rellen, verloopt carnaval vaak rustig. Geen grootschalig oproer of vernielingen: de chaos van carnaval is compleet onschadelijk voor het systeem.

Logisch natuurlijk: de heersende machten, of dit nu de adel, geestelijkheid of bourgeoisie is, zouden nooit een feest toelaten dat daadwerkelijk een bedreiging voor hun macht zou zijn. Het jaarlijks terugkerende breken van taboes lijkt eerder een manier om

onvrede te kanaliseren en de onderklassen de rest van het jaar zoet te houden. Tijdens Saturnalia werden tot slaaf gemaakten bediend door hun meester, en mochten ze hun meerderen voor de gek houden: maar wanneer het feest voorbij is, keert de 'normale' gang van zaken terug. Voor de rest van het jaar moeten de tot slaaf gemaakten voor hun meester werken, en hebben geen inspraak over hun lot: hun situatie is er niet op vooruit gegaan. De jaarlijkse omkering van de maatschappelijke normen zorgt niet voor daadwerkelijke verandering in de rest van het jaar. De rol van de ommekeersfeesten is het versterken van sociale verhoudingen door middel van het tijdelijk doorbreken ervan: carnaval vervult dezelfde rol.

Rood is de kleur van Vastelaovend

Moeten wij, als socialisten, iets van carnaval vinden? Of is het gewoon een mooi volksfeest dat altijd in een of andere vorm zal bestaan omdat mensen het fijn vinden om gezamenlijk even gek te doen en stoom af te blazen? Als socialisten streven we (natuurlijk) naar een wereld waarin men het hele jaar door gelijk en solidair is met elkaar, en er dus geen behoefte is om stoom af te blazen. Hoe leuk het ook is om de bestaande verhoudingen eventjes om te draaien, wij streven naar een wereld waarin de werkende klasse altijd de macht heeft. De symbolische macht van Prins Carnaval en de Raad van 11 steekt daar maar slapjes tegen af.

Natuurlijk hebben de communisten nu niet de macht in het land, maar het is nog steeds mogelijk om een roder, klassebewuster tintje te geven aan de huidige versie/interpretatie van carnaval. Te vaak wordt de binnenstad geregeerd door kleinburgerlijke tirannen: in Breda is het tijdens carnaval verboden zelf bier mee te nemen, waardoor iedereen zich blauw moet betalen aan zo'n zielige festivalcup. In het kader van collectieve gezelligheid zou een socialistisch carnaval zich kunnen inzetten voor goedkoop (of zelfs gratis) bier, ook een meer open verenigingscultuur, waarbij iedereen welkom is, en het Prinsenschap niet meer slechts bij uitzondering openstaat voor vrouwen. Carnaval zoals het ooit bedoeld is: een feest van de massa's, voor de massa's. Kameraden, alaa! •

Een kouder Europa?

Golfstroom, klimaatverandering en de Europese landbouw

Robin Kwakkernaat

De Golfstroom dreigt door de opwarming van de aarde stil te vallen. Dit kan een onverwachts effect hebben op het klimaat in Noordwest Europa: het kan hier flink afkoelen. De effecten op de landbouw zouden desastreus zijn.

De opwarming van de aarde is een langzaam proces waarbij de gemiddelde temperatuur op aarde steeds verder stijgt. Het blijkt echter uit onderzoek dat naast de langzame stijging ook verrassingen op de loer liggen. Als de gemiddelde temperatuur lang genoeg boven een bepaalde drempelwaarde blijft, kunnen sommige veranderingen veel sneller gaan. Op deze manier nadert de planeet gevaarlijke en onomkeerbare kantelpunten. Het stilvallen van de Atlantische Oceaanstrooming is een van deze kantelpunten.

Een vertragende oceaanstrooming

De Golfstroom is een onderdeel van de Atlantische oceaanstrooming, ook wel de Atlantische meridionale omwenteling circulatie (AMOC). Deze krachtige, warme strooming begint vanaf de Golf van Mexico en stroomt naar Europa via de Noordzee, waar het relatief warme water naar het Noordelijke deel van de Atlantische Oceaan transporteert. Deze strooming heeft door de aanvoer van warm water een aanzienlijke invloed op het klimaat van Europa, die zonder deze stroom een stuk kouder zou zijn geweest.

Het rapport van de Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) uit

2021 stelde dat het risico van ineenstorting van de AMOC laag is, maar sindsdien is er steeds meer bewijs geleverd dat deze strooming instabieler is dan voor kort werd gedacht. De Universiteit in Utrecht en het KNMI onderzochten de invloed van het stilvallen van de AMOC op het klimaat in Europa. Het klimaatmodel stelt dat de sterkte van de AMOC bepaald wordt door de hoeveelheid zoet water die de Noord-Atlantische Oceaan binnenkomt.

Door de opwarming van de aarde smelten de ijskappen in Groenland met een enorm tempo, waardoor er een grote hoeveelheid zoet water in de oceaan terechtkomt. Normaal gesproken zorgt de strooming ervoor dat het water in het noorden afkoelt, waardoor het zwaarder wordt en naar de bodem zakt waar het in de zuidelijke richting terugstroomt. Zoet water is echter veel lichter dan zout water, waardoor het water niet meer zinkt en terugstroomt. Hierdoor kan er minder warm water noordwaarts stromen en daardoor verzwakt de strooming. Daarnaast zorgt de opwarming van de aarde voor hogere watertemperaturen. Ook dit zorgt ervoor dat het water minder zwaar wordt, en dus niet naar de bodem zakt om terug te stromen.

Een naderend kantelpunt

Wetenschappers waarschuwen voor de signalen die aanwijzen dat de oceaan-circulatie een kantelpunt nadert als gevolg van de opwarming van de aarde. Een kantelpunt, of 'tipping point' in het

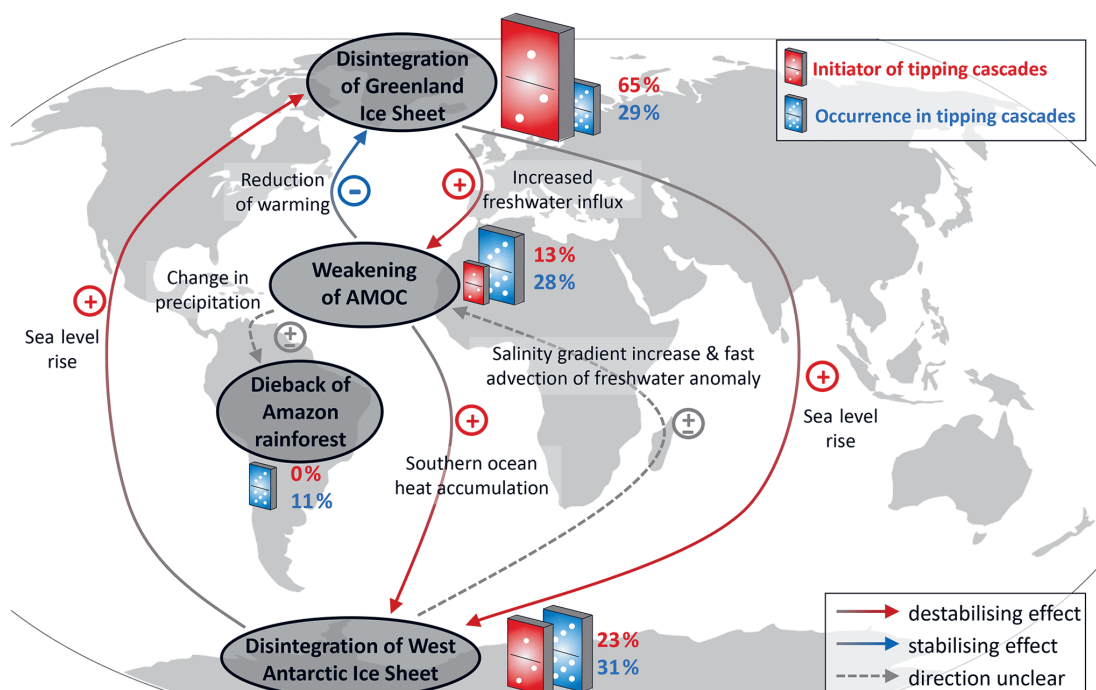
Engels, is een concept dat is geïntroduceerd door het IPCC. Een kantelpunt kan worden gezien als een drempel waarboven gevaarlijke en onomkeerbare veranderingen optreden in cruciale onderdelen van ons ecosysteem. Deze drempel kan bereikt worden door langzame veranderingen in een balans, zoals de gemiddelde temperatuur op aarde. Deze trage veranderingen kunnen vervolgens zeer abrupte zelfversterkende fenomenen in gang zetten.

Als zo'n abrupte verandering eenmaal is gebeurd, dan zal het systeem niet meer kunnen herstellen naar de oorspronkelijke toestand, ook al wordt de aandrijving van de verandering weer onder de drempelwaarde teruggebracht. Bij enkele kantelpunten zijn we al dichtbij: een sterke wegsmelten van de Groenlandse IJskap en delen van de Antarctische IJskap, het ijsvrij worden van de Noordpool, grootschalige sterfte van tropische koralen en de verzwakking of stilvallen van de AMOC.

Uitzonderlijke klimaatverandering

Het stilvallen van de AMOC zou de warmtetoevoer naar het noorden van de oceaan onderbreken. Deze warmtetoevoer is noodzakelijk voor het instandhouden van ons huidige zachte zeeklimaat. Als deze toevoer plotseling verzwakt zal het klimaat in Noordwest Europa in tegenstelling tot de rest van de planeet te maken krijgen met een plotselinge, sterke afkoeling. Daarnaast zorgt het ook voor extreem weer. Door een stilgevallen AMOC kan de ge-

Een mogelijke 'tipping cascade' voor de verzwakking van de AMOC. Wun-derling et al, 2021. CC Attribution 4.0

middelste wintertemperatuur in Nederland in de extreemste gevallen zo'n 15 graden kouder zijn dan eind negentiende eeuw. Dit zorgt voor enorme temperatuurverschillen met de rest van Europa, omdat hun klimaat niet zodanig beïnvloed wordt door de AMOC.

Uit een studie van de KNMI blijkt dat een zwakkere AMOC ook zorgt voor verdroging in Noordwest Europa. Het warme water dat wordt aangevoerd door de AMOC zorgt namelijk voor neerslag doordat het water verdampt uit de oceaan en weer neerslaat op het land. Door de opwarming van de aarde zullen de droogteseizoenen steeds droger worden, omdat er meer water verdampt dan dat er neerslag valt. Wanneer de AMOC stilvalt zal de verdroging zelfs vier keer zo sterk toenemen, waarschuwt het KNMI. Aangezien er minder warm water wordt toegevoerd, zal er nog veel minder neerslag vallen.

De landbouw

Deze omslag in het Europese klimaat zal er niet alleen voor zorgen dat je een extra dik paar handschoenen in huis moet halen. Het zal ook een bedreiging vormen voor de landbouw in Noordwest Europa. In het Verenigd Koninkrijk is onderzoek gedaan naar de verandering in het landgebruik en voedselproductie na het verzwakken of wegvallen van de AMOC. Het onder-

zoek vergelijkt het effect van geleidelijke klimaatverandering met het effect van een plotselinge klimaatverandering als resultaat van een kantelpunt op de landbouwproductie.

Uit het onderzoek blijkt dat de daling van de landbouwproductie aanzienlijk groter is bij een plotselinge klimaatverandering na het instorten van de AMOC, dan wanneer het klimaat geleidelijk opwarmt. In het meest extreme geval kunnen de opbrengsten van de landbouw tot wel 30 procent dalen. Hetzelfde onderzoek bekijkt ook verschillende agrarische technologieën die ingezet kunnen worden om toch te blijven produceren. De hoge kosten blijken echter niet op te wegen tegen de opbrengsten.

Ondanks dat klimaatverandering en de kantelpunten een bedreiging vormen voor de voedselproductie, is het huidige landbouwsysteem zelf verantwoordelijk voor een enorme uitstoot van broeikasgassen en de aantasting van de biodiversiteit. Door de productie van monoculturen worden inheemse flora en fauna weggedreven en het gebruik van schadelijke pesticiden en kunstmest heeft het bodemleven verarmd en het water en de lucht vervuild. Insectenpopulaties zijn massaal aan het verdwijnen, waaronder de noodzakelijke bestuivers van gewassen. De afname van de bodem biodiversiteit heeft

een enorme impact op de kwaliteit van de bodem, waardoor de landbouw veel minder veerkrachtig is en gevoeliger voor extreme weersomstandigheden. Verder zorgt intensieve veeteelt in Nederland voor veel druk op natuur en milieu, door de enorme stikstofuitstoot en water- en landgebruik.

Een van de grootste bijdragers aan het in stand houden van het destructieve landbouwsysteem is de agrolobby. Banken, zuivelcoöperaties en producenten van bestrijdingsmiddelen lobbyen massaal tegen de Europese verduurzamingsplannen met miljoenenbudgetten, misleidende wetenschap en invloedrijke netwerken. De agrolobby is diep in de Nederlandse politiek doorgedrongen door de BoerBurgerBeweging en onder andere de Rabobank is verantwoordelijk voor een invloedrijke lobby tegen de krimp van de veestapel. Zo vormt Big Agro een van de grootste obstakels voor het verduurzamen van het landbouwsysteem. Mobilisatie is dus van groot belang om beleidsmakers en grote bedrijven ter verantwoording te roepen voor hun destructieve agenda en te pleiten voor de herinrichting van het landbouwsysteem. Een rechtvaardig, biodivers en klimaatneutraal landbouwsysteem is noodzakelijk om de landbouw weerbaarder te maken voor (plotselinge) klimaatverandering.

Veel data, geen connectie

Over data-afhankelijkheid, de Spektakelmaatschappij en de hypocrisie van de staat

Silvian Paauwe

Laar de klokken luiden: Nederland krijgt er de komende tijd zeven grote datacentra bij. Heuglijk nieuws voor eenieder die fanaat is van de Nederlandse staat. De NOS duidt deze bouwwerken aan als megagroot (betreffende de omvang). De zeven centra, waarvoor sinds kort de vergunningen zijn aan-geleverd, zullen hyperscales zijn. Dit zijn megalomane gebouwen die jaarlijks de stroom verbruiken die meer dan 200.000 huishoudens zou kunnen onderhouden. Onder andere Lelystad en onze hoofdstad zullen zo'n machtige hyperscale rijker worden waardoor het totaal van deze bijbels grote bouwwerken stijgt tot drie. Opvallend is wel; een groot gedeelte van de Kamerleden vindt datacentra lelijk (zeg maar gerust potsierlijk), te groot, milieuvriendelijk en een belasting op het stroomnet. Toch zijn er vergunningen vergeven en worden de centra echt gebouwd.

Dat wekt de interesse en speculatie. Hoe is het mogelijk dat projecten van zulk een formaat worden uitgevoerd terwijl een meerderheid van de Kamerleden — die de Nederlandse burger zou moeten vertegenwoordigen, toch? — tegen dit soort projecten is? Een hint, en wellicht de sleutel: Google en Microsoft zijn de crème de la crème van de klandizie die deze centra draaiende houdt. Op 1 januari 2026 luidt een kop in de NRC: 'Google en Microsoft houden energiegebruik van hyperscale-datacenters geheim voor de overheid'. Waar Google en Microsoft wereldwijd de regels uitmaken, zowel in geopolitieke

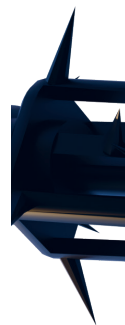
spelletjes als in het dagelijks leven van burgers, zou het uiteraard (en treurig is dit uiteraard wel) naïef zijn om te denken dat Nederland op deze regel een uitzondering is. Wat blijkt: het is door malafide regelgeving dus niet verplicht voor datacentra en bijbehorende bedrijven om hun data te delen. Daardoor wordt het veel gemakkelijker voor grote tech-bedrijven om, zonder dat hiervoor aan de bel wordt getrokken, vingers in de wereldse pap te steken. Kortom: het wordt voor grote bedrijven makkelijk gemaakt om hun data te verwerken in Nederland, ogenschijnlijk voor hun niet zo biblische doel, de verbinding van Nederland (raadpleeg Exodus 7-11 over wat de verbinding inhoudt, iets met tien plagen of iets dergelijks). De NRC schrijft hierover:

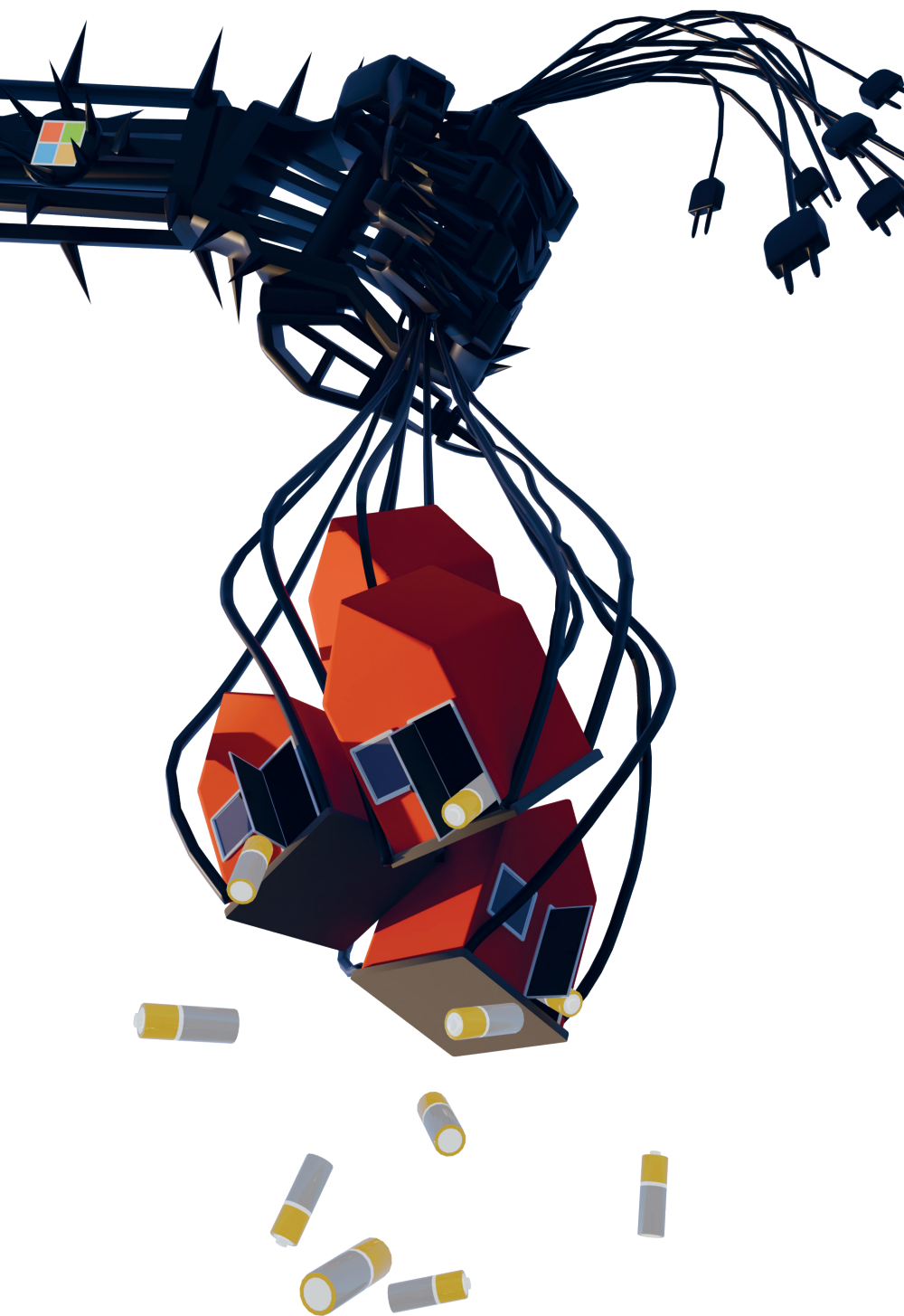
'De Valk wilde weten hoeveel beslag datacenters op het stroomnet in Nederland leggen. Maar toen ze de cijfers van de grote datacenters over 2024 bij de RVO opvroeg, kreeg ze alsnog niks. Microsoft had de velden in de spreadsheets waarin het bedrijf het stroom- en waterverbruik moest invullen, leeg gelaten. Sommige datacenters ontbraken. Google had helemaal niks ingestuurd. Het jaar erna stuurden de bedrijven meer formulieren in, maar lieten wederom de meeste relevante velden leeg. De reden: de Amerikanen leggen de Europese regels in hun eigen voordeel uit en tot nu toe heeft geen enkel Europees land zin in een potje armpje drukken met de Amerikaanse techreuzen over hun energiegebruik. Ook Ne-

derland niet.'

C'est la vie. Zo is het leven altijd al geweest, of zo lijkt het tenminste. Grote corporaties die de kleinere lichamen onderdrukken. Huid op huid.

Maar: Het probleem van de datacentra ligt uiteraard niet enkel en alleen bij dit fenomeen zelf. Over de hele wereld groeit de vraag naar data en explodeert het aantal netwerken dat hiervoor gebruikt zal moeten worden. Met de komst van artificiële intelligentie is deze vraag nog groter geworden. Ook in Nederland neemt deze vraag naar data gestaag toe. Het is dus niet per se de kwestie of er meer data nodig is, maar waar deze data vandaan zouden moeten komen. Zoals de baanbrekende antropologe en filosoof Mary Douglas in haar boek *Purity and Danger* (1966) schreef, bestaat *dirt* niet. Het idee dat iets vuil is en niet binnen de samenleving past, wordt verwekt uit de (symbolische) kaders die binnen de sociale, categorische impliciete grenzen van een samenleving gesteld worden; wat niet binnen de samenleving hoort, wordt dus geconstrueerd. Het punt: datacentrales zijn nodig om aan de behoeften van de Nederlandse consumptiemaatschappij te voldoen, maar Nederlanders willen niet dat deze in Nederland gebouwd worden. Deze centra zijn namelijk te 'lelijk en te groot'. Uit de lijn der verwachtingen die getrokken kan worden en inderdaad al getrokken is, zal blijken dat zij elders gebouwd zullen wor-

Andy Chin

den. Waar? In Afrika. In Zuid-Amerika. In Azië. Het aantal centra dat op deze plekken gebouwd wordt en zal worden gebouwd is exponentieel aan het toenemen, met alle gevolgen van dien: onteigening van landbouwgrond, bevolkingsgroepen die hun woonplekken verliezen omdat megacorpora hyperscales willen bouwen op onontgonnen gebied. Dat bovenal de natuur hier de

dupe van is, is evident. Dit is óók een gevolg van de data-afhankelijkheid, en hier wordt nauwelijks aan gedacht.

Dus laat het probleem niet louter de bouw van datacentra in Nederland zijn, maar de bouw van datacentra overall. Het is geen nieuws dat de mate waarin men afhankelijk is van het internet in het afgelopen decennium tot meer-dan-zorgelijke hoogten is

gestegen. De mens wordt gemaakt tot het product van zijn eigen verlagen en het verlangen wordt gecreëerd en gecontroleerd door gigantische organisaties zoals de bovengenoemden. Marxist en situationist Guy Debord kwam 60 jaar geleden al met het idee van de spektakelmaatschappij: een maatschappij waarvan de mens zelf het ultieme product vormt. Reclame, film en politiek vervangen de realiteit; alles is schijn; grenzen vervagen; de mens als beschouwer van zichzelf – zoals Debord stelde in zijn boek *La Société du Spectacle* (1967). Dit was in de jaren '60 en dit filosofische idee is nu pragmatischer dan ooit: het internet is alomtegenwoordig in de maatschappij en wij zijn aan haar onderlegd – we verliezen onszelf. De volgende stap in het toneelstuk: de façade volgt de façade op. Het idee van het internet is bevestigd, en om dit goed te praten baadt de mens nu in schijnschuld. Om het moraal te redden laten de Kamerleden het dubio van de computercentrale een temporaal en spatieel probleem lijken dat enkel betrekking heeft op Nederland. Aan de begeerte wordt niks veranderd. Er wordt niet geopperd dat wij wellicht minder internet moeten gebruiken, er wordt enkel geprotesteerd tegen de komst van de datacentra hier in Nederland. Als deze elders gebouwd zouden worden (in het globale Zuiden, bijvoorbeeld), zou niemand iets van zich laten horen; het probleem heeft zich verplaatst en bestaat voor ons dus niet meer. De Nederlandse staat zou haar burgers in bescherming moeten nemen voor dit gevaar, maar dat doet zij niet. Zo baadt zij in het warme bad van de apocriefe onschuld.

Het gedoe rondom de bouw van datacentra leidt tot vele problemen, zoals gigantisch verlies aan natuur- en woongebied over de hele wereld maar leidt ons ook (expres) af van andere problemen, zoals het probleem waar Guy Debord mee kwam, het idee van de spektakelmaatschappij. Voor dit probleem, en het verlies van de Zelf, waarschuwen talloze marxisten en activisten zoals Guy Debord al tientallen jaren, maar wie luistert er? De Kamerleden in ieder geval niet: met links zweren zij trouw aan Nederland, met rechts schudden zij de lange hand van Google en Microsoft. •

Interview Mike Macnair

Over electoralisme, socialistische media en het belang van een partijpers

Mick Desrosiers & Jules Maximus

Mike Macnair is een Marxist met tientallen jaren ervaring in de Britse arbeidersbeweging. In Nederland kreeg hij vooral bekendheid door zijn boek *Revolutionary Strategy* en zijn artikelen voor de *Weekly Worker*, het weekblad van de CPGB. Daarnaast zetelt hij in het provisional central committee van de GPGB. Voor een een scholingsmiddag over Marxisme en Electoralisme georganiseerd door Communistisch Platform was hij eind april in Utrecht. Paraat-redacteuren Jules Maximus en Mick Desrosiers maakten gebruik van deze kans om hem te vragen naar zijn kijk op verkiezingen, socialistische (social)media en het belang van een regelmatig verschijnende partijpublicatie.

voor de RSP. Ook al hebben jullie veel meer krachten dan de CPGB; je moet gefocust blijven. Wanneer je die keuze gemaakt hebt moet je een paar honderd mensen mobiliseren, misschien minder voor lokale verkiezingen. Maar je moet altijd blijven denken: ‘wat halen we er uit?’

Jules Maximus: Zou de RSP mee moeten doen aan verkiezingen, ook als we geen kans maken om een zetel te krijgen?

Mike Macnair: ‘Voor mijn tijd, in de jaren 90, heeft de CPGB wel eens meegedaan met verkiezingen, dit om onszelf op de kaart te zetten. Als het ware te zeggen: ‘we’re here’. Het is een tactische vraag; je moet kijken of je er iets mee opbouwt, en of dat de moeite waard is.

Het is daarbij belangrijk om zeer selectief te zijn. Neem George Galloway bijvoorbeeld. Zijn politiek is misschien slecht, maar hij heeft begrepen: je moet je focussen op specifieke kiesdistricten waar iets te behalen valt. Dat geldt ook

Mick Desrosiers: Hoe kunnen socialistische partijen als de RSP engageren met verkiezingen, ook wanneer ze zelf niet meedoen?

MM: ‘Het is belangrijk dat je hoe dan ook een manier vindt om met verkiezingen te engageren, maar er is niet één antwoord op die vraag. De CPGB voert iedere verkiezing scherpe discussies over hoe we dit aan moeten pakken.

Bijvoorbeeld: tijdens het Schotse referendum riepen we niet op je slechts van stemmen te onthouden, maar om tot een disruptieve onthouding over te gaan. Dit omdat er frauduleuze zaken aan de gang waren met als doel de Labour party te beschadigen. Als we genoeg mensen hadden gehad, dan had dat bijvoorbeeld bestaan uit het

Fotograaf: Mick Desrosiers

picketen voor stembureaus; oproepen niet te stemmen, en zo het referendum haar legitimiteit te ontnemen. Helaas hebben we momenteel natuurlijk zulke massa's niet.

Bij verkiezingen is onze vuistregel: *vote left where you can, vote Labour where you must*. We bieden voorwaardelijke steun aan linkse kandidaten uit de arbeidersklasse als ze bereid zijn zich te committeren aan bepaalde basisvoorwaarden. Toen de Communist Party of Britain deelnam aan een electoraal platform met een anti-EU organisatie, boden we aan op te roepen tot een stem op de socialistische en communistische kandidaten, onder voorwaarde dat ze zich committeren aan de communistische eis van het recht op wapens en volksmilities. Daar gingen ze helaas niet mee akkoord [lacht].

Het is ook goed mogelijk om de krant te gebruiken voor een interventie, als mensen bereid zijn met je te praten natuurlijk. Vanuit de *Weekly Worker* interviewden we eens kandidaten van Respect (een partij die een alliantie tussen de Socialist Workers Party en de Muslim Association of Britain ver-

tegenwoordigde, red.). De SWP vond toentertijd dat ze binnen Respect niet kon oproepen tot een scheiding van kerk en staat, omdat het een alliantie was met een islamitische partij. Toen wij deze islamistische kandidaten interviewden, bleek dat zij juist voor een scheiding van kerk en staat waren. Dat de Church of England de officiële staatskerk is bevalt ze uiteraard niet.'

MD: Het is niet overdreven om te stellen dat het uitgeven van de *Weekly Worker* de hoofdactiviteit van CPGB is. Waarom is het publiceren van de krant zo'n prioriteit voor jullie?

MM: 'Het geeft ons een politieke stem. De gemiddelde circulatie van de linkse pers is zo'n anderhalf tot twee maal het ledental van de organisatie. Onze organisatie is erg klein, maar ons lezerspubliek is veel groter dan dat. We bereiken met de WW veel meer mensen dan we zelf zouden kunnen. Daarbij speelt ook mee dat het ons niet zo veel geld kost om een keer 500 extra exemplaren te drukken, bijvoorbeeld om gratis uit

te delen bij een van de grote Palestina-demonstraties.'

JM: Er zijn mensen die stellen dat de rol van de papieren krant achterhaald is door sociale media. Wat zou je tegen hen zeggen?

MM: 'De antisemitismeheksejacht (een aanval vanuit de Britse pers op Jeremy Corbyn door hem af te schilderen als antisemiet, red.) heeft aangetoond dat dat niet waar is. Die werd gedragen door de traditionele media. Als het een social mediafenomeen was geweest, had het lang niet dezelfde impact gehad.

De online versie van de Guardian, die geen paywall kent, heeft dan misschien wel meer effect dan de papieren versie, maar dat heeft alles te maken met het feit dat de papieren Guardian dagelijks als krant verschijnt. Het keer op keer hameren op de boodschap, dat is wat zorgt voor impact.

Social media zijn laagdrempelig, maar dat heeft ook haar nadelen. Het betekent dat er geen gedisciplineerde organisatie achter een platform hoeven

te staan. Daardoor krijg je kanalen die ik zou karakteriseren als een sekte met één lid.'

JM: Wat is de reden dat de Weekly Worker zo vaak verschijnt?

MM: 'De oude Leninist (de voorloper van de Weekly Worker, red.) was in eerste instantie een maandblad. Tijdens de mijnwerkersstaking van de jaren negentig werd het een dagblad en daarna weer wekelijks. In de tijd van de socialist labour party van Scargill was de Weekly Worker dé plek waar je las wat er speelde en eveneens welke posities en facties er waren binnen de oude communistische partij, en wat hun standpunten waren.

Net als voor traditionele media geldt hier dat de regelmaat, de frequentie van verschijnen je een mate van invloed geeft die je anders niet zou hebben.'

JM: Er bestaan ook platforms, denk aan LeftLaser, die niet tot een partij behoren maar wel sympathie hebben voor de socialistische zaak. Neemt dit soort 'partijdige pers' de noodzaak van een eigen partijpers weg?

MM: 'Je hebt beide nodig, denk ik. Je hebt uiteindelijk een pers nodig waarbij je kunt zeggen: dit is de partijpositie. Anders leg je jezelf het zwijgen op, ten faveure van de mensen die die partijdige pers runnen.

De hoofdredactie van de Weekly Worker bestaat uit het provisional central committee (vergelijkbaar met het bestuur, red.) van de CPGB. Bij een grotere organisatie, zelfs van slechts een paar honderd leden, denk ik niet dat dat zou werken. Simpelweg omdat er te veel werk is om te doen voor het partijbestuur.

Uit mijn eigen ervaring als business manager van Socialist Challenge, de krant van IMG (een trotskistische groep, red.), denk ik niet dat het goed is om een topzware organisatie te hebben. Het kan wel nuttig zijn om één of twee full-time journalisten te hebben, bijvoorbeeld om mensen achterna te zitten voor interviews, zoals jullie nu doen. Maar je wilt niet te veel full-timers hebben. Dat hadden de bolsje-

wieken ook niet voor 1908, zoals beschreven in Liebermanns *Leninism under Lenin*. Ze hadden wel journalisten, maar die werkten niet alleen voor de partijkrant, maar deden daarnaast ook gewoon commercieel schrijfwerk.'

JM: Ook wanneer het partijbestuur zelf niet de hoofdredactie is, zal die hoofdredactie toch op de een of andere manier verantwoordelijk aan de partij moeten afleggen. Zou dat dan bijvoorbeeld direct aan het congres kunnen zijn?

MM: 'Dat is de structuur die de Duitse SPD (sociaaldemocratische partij van Duitsland) had. Ook de pers van de RS-DLP (Russische sociaaldemocratische arbeiderspartij) werkte zo. Omdat het in theorie leidende centraal comité in Rusland opereerde en daar te maken had met constante politieverstoring, was de vanuit het buitenland opererende hoofdredactie autonoom.

De Comintern was van mening dat het Centraal Comité controle over de hoofdredactie moest hebben. Ik denk dat, als het er echt op aankomt, en er geen tijd is om een congres bijeen te roepen, de redactie ter verantwoording moet kunnen worden geroepen door het partijbestuur. Mocht er bijvoorbeeld oorlog uitbreken en de hoofdredactie een onderkruiperspositie in zou nemen. Maar onder de meeste omstandigheden zou een serieus partijbestuur de redactie niet moeten proberen te micro-managen. Net als dat het de verschillende afdelingen niet micro-managed.'

MD: Er is een bepaalde graad van zelfselectie bij de schrijvers voor een partijpublicatie; het zijn al snel studenten, culturele werkers en academisch opgeleiden die die taak op zich nemen. Hoe betrek je de rest van de partij bij de partijpers?

MM: 'Het ligt in de aard van de Weekly Worker dat het op de rest van links is gericht en niet op de brede massa's. Dat maakt het lastiger voor kameraden om de stap te nemen om voor ons te gaan schrijven. Maar het heeft ook een voordeel; mensen die de krant kopen, zeg-

gen vaak dat ze blij zijn dat de Weekly Worker niet op een neerbuigende toon schrijft, zoals bijvoorbeeld de Socialist Worker wel doet.

Links wil vaak heel chique geproduceerde kranten en pamfletten maken. Daardoor krijg je een situatie waarin het centrum zendt en de afdelingen dat alleen maar napraten, terwijl we juist veel meer sectorale en lokale publicaties nodig hebben. Dan wordt de drempel om te gaan schrijven ook kleiner. Men kan dan *on the job* leren schrijven, elkaar leren bekritisieren en zo de vaardigheden opbouwen om voor de landelijke krant te schrijven.

De Weekly Worker is dun, maar 12 pagina's, is simpel geproduceerd en heeft kleine letters en weinig afbeeldingen. Het is op geen enkele manier een chique ogend blad. Er worden polemische stukken ingestuurd, we moedigen kameraden aan brieven te schrijven en publiceren zowel stukken vóór als tegen onze posities. Daardoor is het net vol te houden. Maar het vergt *a hell of a lot of work*.'

JM: Zou de RSP een weekblad uit moeten geven?

MM: 'Dat kunnen jullie alleen zelf bepalen. Je moet een cultuur ontwikkelen waarin mensen het blad financieel willen steunen, het werk van de distributie, de layout, de eindredactie doen en natuurlijk willen schrijven. Voor ons als kleine organisatie, veel kleiner dan de RSP, is het een *herculean task*, waardoor we soms andere dingen moeten laten schieten. Maar het geeft ons een politieke stem. Daarom zijn wij van mening dat het zeker de moeite waard is.'

Land onder (fragment)

Gustaaf Peek

Nederland ik vraag je
 Voor hoeveel kerstpakketten kan de slavernij ongedaan worden gemaakt
 Nederland je douanebeambten zijn dansers
 De verdroogde aderen van je bloembollen
 De bondgenoten die blaren opliepen je goeie moed ontweken
 Ik lach om je je bent te makkelijk
 Nederland laat mij dan de kruimels rond je mond wegvegen
 Zijn je dijken toegerust het kolkt in ons vrees je niet het verkeerde
 Nederland wie heb je ooit bevrijd
 Nederland rechtsom nooit linksom
 M'n moeder vertrok huilend uit je huis ik durfde niets te vragen
 Nederland je briefgeld bezorgt me boze dromen waar staat je zilver gestald
 Nederland waarom heb je na de oorlog geen oorlog meer overgeslagen
 Waarom span je prikkeldraad om je blauwe ogen

Nederland waarom mogen alleen mannen die zichzelf inademen boeren heten
 Vanuit de lucht lijken je akkers op de plattegrond van een barakkenkamp
 Nederland 14 oktober 1976
 Ik draag je veren en vertel je niets
 Nederland wanneer eer je de Dokkumse vrijheidsstrijders
 Nederland met je gele treinen je kogelgaten
 Was je wel een democratie toen in je koloniën alleen de witte stemmen golden
 Nederland waarom beweeg je zo betrapt op muziek
 Je loopt zo klein maar praat zo groot
 Je kon m'n zus en broer hierheen halen maar je weigerde
 Nederland met je glimmende water je gloeiende water

...

Nederland blijf niet zo in het donker staan
 Wat is er gebeurd met je gezicht
 Nederland waarom belaag je iedereen die je ooit uit bed heeft geholpen
 Zorgen de achterblijvers beter voor je planten
 Nederland je voorrondes loterijen gevangenissen
 Nederland je hebt geoefend daarom ben je er zo goed in
 Je bloeit elke lente barsten je knoppen weer open
 Nederland je bloedt
 Ik beraam je verbreek alle contacten met je evenbeeld
 Nederland nu weet je wat er van een bruiloft komt
 Ik ben het gevolg de tol van je overtocht

De gemeente en de revolutie

Tom Steenblok

Afgelopen maart hebben radicaal-linkse organisaties, met of zonder succes, meegedaan aan de gemeenteraadsverkiezingen. Kan een socialistische gemeente bestaan, en zo nee, kan de gemeenteraad een rol spelen in een socialistische omwenteling?

Afgelopen maart waren de gemeenteraadsverkiezingen. De heftige strijd om het pluche in het gemeentehuis werd vergezeld door allerlei filmpjes, propaganda en standpunten. Ook in socialistische kringen maakten partijen als De Vonk, BIJ1 en natuurlijk de RSP allerlei video's waarin vooral duidelijk werd dat ze heel graag hun stem in de gemeenteraad wilden laten horen. Helaas met weinig electoraal succes: enkel BIJ1 haalde in een aantal steden zetels.

Gedurende de campagne werd binnen linkse kringen heftig gedebatteerd over het nut van de gemeenteraadsverkiezingen. Met al het geld dat naar een campagne gaat is het immers een hele besteding om allerlei flyers, posters en ander materiaal te bestellen en uit te delen, zeker gezien grote geldschieters vaak niet bij linkse partijen te vinden zijn. Om nog niet te spreken over het aantal uren dat in zo'n campagne gaat. Daarom is het belangrijk de voor- en nadelen van deelname aan de gemeenteraadsverkiezingen goed tegen elkaar af te wegen.

De macht van de gemeente

In Nederland staat de gemeente bekend als de 'eerste overheid', de overheid die het dichtst bij de burger staat. Dat valt ook te zien in de bevoegdheden en taken van de gemeente. Wat daaruit rolt, kan de burger vaak in zijn directe omgeving opmerken. Waar bomen komen, of de straat voor je goed schoongehouden wordt en of je op zondag naar de winkel kan, wordt allemaal bepaald door de gemeenteraad.

De gemeente heeft daarnaast allerlei sociale functies en zorgtaken. Zeker sinds 2015, toen veel zaken die eerst bij het landelijk bestuur lagen naar de gemeente toe werden geschoven, is het takenpakket van de gemeente groot geworden. Ze moet er bijvoorbeeld voor zorgen dat mensen die dat nodig hebben maatschappelijke ondersteuning krijgen, dat de jeugdzorg op orde is en dat mensen 'met afstand tot de arbeidsmarkt' weer aan het werk gaan.

Een laatste opvallende taak van de gemeente gaat over het blauw op straat. De gemeente, specifiek de onverkozen burgemeester, zit namelijk de zogenaamde 'driehoek' voor. De drie hoe-

Gemeenteraadsverkiezingen in Hoorn, 1978. Fotocollectie Aneto via Wikimedia, CC) 1.0

ken verwijzen naar de drie diensten die samen beslissen over politie-inzet: de Officier van Justitie namens het Openbaar Ministerie, de lokale korpschef namens de Politie, en de aangewezen burgerouder. Gezamenlijk beslissen zij of jouw protest met de politie te maken krijgt en of jij dan de lange, of de korte lat over je heen krijgt.

De geldkraan

Om dat allemaal te financieren, is er een hoop geld nodig. Dat komt veelal van het rijk in de vorm van het zogenaamde gemeentefonds. Dat geld mag de gemeente inzetten zoals ze wil. Ook krijgt de gemeente geld voor specifieke taken, zoals bijvoorbeeld voor de jeugdzorg of voor de bijstand.

Naast het geld van het rijk heeft de gemeente ook haar eigen inkomsten. Het grootste deel daarvan komt uit de gemeentelijke belastingen. Denk daarbij aan rioolheffing, afvalstoffenheffing, parkeerbelasting en hondenbelasting. Een belangrijke belasting die de gemeente daarnaast heft is de onroerendezaakbelasting (OZB). Die belasting betalen eigenaren van grond

of panden over de WOZ-waarde van hun eigendom, een waarde die door de overheid elk jaar berekend wordt zodat de overheid weet hoeveel belasting iemand moet betalen. Ten slotte verdient de gemeente nog een klein zakcentje aan leges, die je betaalt wanneer je een nieuw paspoort of een ander document bestelt.

De socialistische gemeente

Veel van de 'grote' taken of belastingen blijven dus bij de landelijke regering liggen. De gemeente kan geen inkomstenbelasting heffen, belangrijke wetten veranderen of alle bedrijven onder collectief beheer brengen. Toch proberen socialistische organisaties via de gemeente van alles te veranderen.

Vaak doen ze dit in de eerste plaats door te zeggen dat de gemeente een organisatie moet oprichten die bepaalde problemen op gaat lossen in plaats van de markt. Het meest voorkomende voorbeeld daarvan is het gemeentelijk woonbedrijf, dat in plaats van de alom bekende woningcorporaties zonder winst oogmerk woningen zou gaan bouwen. Een andere oplossing is dat de

gemeente bepaalde dingen voor inwoners financiert. Dit gebeurt vaak bij het openbaar vervoer voor specifieke groepen zoals minima, bijvoorbeeld in Nijmegen of in Amsterdam. Dat zou uitgebreid kunnen worden naar iedereen.

De kosten hiervan worden vaak gedrukt door de OZB of door de toeristenbelasting te verhogen. De gemeente Amsterdam heeft daarin de unieke positie dat ze de toeristenbelasting erg kunnen verhogen zonder dat ze daar veel narigheid door kweken, waar De Vonk in haar conceptbegroting gretig gebruik van maakte. Amsterdam is al jaren een trekpleister voor toeristen en een verhoging van de toeristenbelasting zou misschien voor iets minder toeristen zorgen, maar toch zouden de inkomsten flink stijgen. Met de OZB is dat in de meeste steden net zo. Steden zijn door de samenkomst van mensen al erg aantrekkelijk voor bedrijven en binnen redelijkheid zullen zij daar best meer voor willen betalen. In kleinere gemeenten zijn deze twee inkomsten vaak minder grote vetpotten. Toeristen zien deze gemeenten minder, en het verhogen van de OZB kan ervoor zor-

gen dat minder nieuwe voorzieningen voor bewoners zich vestigen of zelfs voor faillissementen van bestaande voorzieningen zorgen.

Het hoogste wat voor de gemeente wettelijk mogelijk is, is dus een sociaal-democratisch-achtige nanny state. De zeggenschap over de productiemiddelen kan de gemeente binnen de huidige wetten lastig naar de werkende mensen verleggen, om over de gemeenteraadsverkiezingen, het verbreden van de democratie en bijvoorbeeld het kiezen van een burgemeester nog maar te zwijgen. Voor veel gemeenten zou het zelfs de vraag zijn hoe ze aan de nodige liquide middelen komen voor ingrijpende verbeteringen van de omstandigheden van de werkende mensen. Hoe kan een gemeenteraad dan bijdragen aan de opmars van socialisme?

Een traptrede?

Een gemeente met socialisten aan het roer kan een traptrede zijn voor landelijke verkiezingen. Natuurlijk kan de gemeente de levens van werkende mensen aanzienlijk verbeteren, wat voor vertrouwen zorgt, maar via de gemeente kan een socialistische organisatie ook laten zien dat om werkelijk verandering teweeg te brengen er vooral verandering op landelijk niveau nodig is. Ook kan de gemeente de grenzen van de wet opzoeken en deze op proberen te rekken door dingen te doen die ze eigenlijk niet mogen. Dit zal niet altijd goed gaan. Een belangrijk voorbeeld is dat van Finsterwolde, waar de Communistische Partij Nederland lange tijd de dienst uitmaakte. In 1951 besloten zij stakers via de gemeentekas uit te betalen, tot grote woede van het rijk. Die besloot een regeringsfunctionaris aan te stellen, waarmee de gemeenteraad buiten werking werd gesteld. Grote ophef bleef uit. Mensen gingen niet massaal de straat op en de aanstelling heeft al zeker niet voor een revolutie gezorgd. Een gemeentepost moet dus anders benut worden.

Dat betekent ook dat een partij die in een gemeente een meerderheid haalt, wellicht de controle over het burgerlijke orgaan over moet nemen zonder deze van binnenuit te vernietigen, hoogstwaarschijnlijk tot afkeer van vele socialistische lezers. Het besturen van de gemeente kan er namelijk

voor zorgen dat je de belangen van de burgerlijke staat boven die van de arbeidersklasse gaat zetten, waarmee de arbeidersklasse vertrouwen kan verliezen in de socialistische partij in kwestie. Om de omstandigheden te verbeteren voor arbeiders en niet onder curatele gesteld te worden door het rijk kan een partij niet altijd de randjes opzoeken zoals in Finsterwolde in 1951. Het continu opblazen van de gemeenteraad zorgt immers ook niet voor vertrouwen en zal ook niet voor een algehele revolutie zorgen. Daarmee neemt het belang van worteling in de arbeidersklasse opnieuw het podium als belangrijkste onderdeel van het werk van communisten. Via worteling kan de communistische partij in dit geval aan de arbeidersklasse duidelijk maken dat socialistische omwenteling nodig is, maar de partij niet via één gemeente een revolutie kan ontketen. In de tussentijd kan zij werken aan de verbetering van de leefomstandigheden van de werkende mensen in de gemeente.

Om werkelijk verandering teweeg te brengen, zouden meerdere gemeenten tegelijkertijd de staat moeten uitdagen. Daarbij zou er een moment moeten ontstaan waarin de werkende mensen massaal in opstand komen. Die voorwaarden doen zich niet zomaar voor.

Socialisten zonder meerderheid

Een meerderheid in de gemeenteraad komt er niet zomaar. Daarvoor moet een socialistische partij eerst jarenlang sterk werk leveren. Naar alle waarschijnlijkheid zal zij de eerste keer dat zij met de verkiezingen meedoet geen meerderheid halen. Vele partijen zouden zelfs blij moeten zijn met een enkele pietluttige zetel!

Niet getreurd: een enkele zetel kan al een verschil maken. Via de gemeenteraad verkrijgt een partij een berg aan middelen die ze in kan zetten om haar verhaal te versterken. Ten eerste gaat dit natuurlijk om geld: de gemeenteraadsleden krijgen een vergoeding die zij, in elk geval bij de meeste socialistische partijen, voor een groot gedeelte af zullen staan aan de partij waar zij onderdeel van zijn. Ook de commissieleden of andere ondersteunende leden krijgen in veel gemeenten een vergoeding.

Het belangrijkste wat een partij via de gemeenteraad echter krijgt, is een podium. Via de gemeenteraad kan zij de stem van het socialisme uitspreken. Zo kan het socialisme via gepeperde uitspraken meer besproken worden. Worteling in de arbeidersklasse is hierin wederom belangrijk. De controversiële uitspraken die een socialistisch gemeenteraadslid uiteraard zal maken moeten arbeiders met socialisten kunnen bespreken. Met een welbekend socialistisch buurtbewoner of vakbondslid kunnen de uitspraken zo geduid worden en kan de gemeenteraad dienen als agitatie, terwijl de gesprekken met de gewortelde socialist een vorm van propaganda zijn.

Alhoewel dit soort scenario's zich met een zetel voor zullen doen, is het een heel ander spelletje tijdens verkiezingstijd. Rondom verkiezingstijd krijgen zo goed als alle deelnemende partijen namelijk aandacht van de media. Interessante uitspraken op flyers of posters kunnen dan voor ophef en gesprekken zorgen, terwijl buiten verkiezingstijd deze op de grond of op de muur ongezien zouden blijven.

Zodra het tijd is om te stemmen, komt een laatste voordeel van de verkiezingen naar boven: socialisten weten dan namelijk hoeveel mensen er achter hun partij staan. Ze weten ook bij welke stembureaus ze populairder en minder populair waren. Dat is waardevolle informatie. Hierdoor kan de partij achterhalen welke tactieken wel en niet werken en kan zij haar werk na de verkiezingen focussen op gebieden waar zij populair was, om zo meer mensen te bereiken die vatbaar zijn voor haar verhaal. Alhoewel de revolutie lastig via de gemeente uitgeroepen kan worden, kan een verkiezing zo toch een hoopvolle stemming met zich meebrengen. •

Schulstreik tegen Wehrpflicht

Sanny Borstelaar

Duitse scholieren trekken massaal de straat op tegen de terug invoering van de dienstplicht. In Düsseldorf zag ik hoe een nieuwe generatie opstaat als voorhoede van het verzet tegen de golf van militarisering die door Europa trekt.

Het lentezonnetje test haar eerste stralen op de grijze straten rond het stationsplein van Düsseldorf. Ik ben op zoek naar de Amastris, mede-organisator van de demonstratie vandaag, de Schulstreik gegen Wherplecht. Met veel belangstelling heb ik de afgelopen maanden hun campagne in Duitsland gevolgd. Waar in Nederland er nu slechts gefluisterd wordt over de terugkeer van de opkomstplicht, zijn ze in Duitsland al een stap verder en liggen de eerste brieven van de Bundeswehr al op de deurmat van wie dit jaar achttien wordt.

Europa bereidt zich voor op de oorlog. In de zomer van 2025 zagen we de vernederende avances van Mark Rutte richting 'Daddy Trump', om de NAVO-lidstaten te laten zwichten voor de 5% BBP norm. In alle Europese lan-

den zien we al de gevolgen hiervan. De zorg, het onderwijs, en andere sociale sectoren worden uitgekleeft in een zoektocht naar meer geld voor wapens en oorlog.

Deze maatregelen gaan niet zonder protest. Op 5 december kwamen als reactie in heel Duitsland al 55.000 scholieren de straat op om te protesteren tegen de verplichte militaire dienst-enquête en bijbehorende militaire keuring. Op 5 maart keerden ze terug de straat op in 140 steden. Zo ook in Düsseldorf, een korte busrit verwijderd van Nederland, waar ik samen met een kameraad heen ben om het verzet van de Duitse scholieren met eigen ogen te zien.

De rijken willen oorlog, de jeugd een toekomst

Voor het station staat een grote groep jongeren. Hoewel de demonstratie pas over een half uur begint, is men al vol enthousiasme aan het speechen en leuzen. Al snel tref ik Amastris. Amastris is een scholier van achttien jaar oud en heeft samen met anderen in Düsseldorf deze campagne opgebouwd. Ik word voorgesteld aan de andere or-

ganisatoren, allemaal aangesloten bij verschillende linkse organisaties, zoals de Socialistische Duitse Arbeidersjeugd (SDAJ), Linksjugend [solid'], en de Socialistische Duitse Studentenbond (SDS).

Die breedte en diversiteit van aanwezige organisaties is opvallend. Duitsland kent veel linkse organisaties. Vaak leggen zij een grote nadruk op de onderlinge verschillen en afsplitsingen zijn geen zeldzame gebeurtenis. Toch lijken alle geschillen aan de kant te zijn geschoven voor deze nationale campagne. Scholieren, jongerenorganisaties en oudere vredesactivisten staan hier zij aan zij.

De betoging gaat van start met twee scholieren die zichtbaar nerveus het woord nemen. Maar ze komen in hun rol en hun boodschap is duidelijk: we willen geen oorlog, we willen geen dienstplicht en we willen niet sterven en doden voor bondskanselier Friedrich Merz. Ze staan er met de volle energie van een generatie die voor het eerst naar een demonstratie gaat, die leert dat je kan organiseren en zelf kan beslissen hoe je toekomst er uit gaat zien.

Daarna volgen sprekers van de verschillende organiserende groepen met dezelfde boodschap: tegen oorlog, voor samenwerken, voor vrede en socialisme. Op een afstandje staat een soldaat in uniform te luisteren. Ik stap op hem af en vraag hem wat hij van de betoging vindt. 'Ik vind deze demonstratie een goed idee. Deze oorlog, wat er nu bijvoorbeeld gebeurt in Iran, is niet onze oorlog.' Dat mag ik ook duidelijk opschrijven hoor, voegt hij toe. Een foto mag ook, maar dan zonder gezicht, anders krijgt hij misschien op zijn kop.

We beginnen aan de mars door de stad. 'Die Reiche wollen Krieg, die Jugend einen Zukunft', (De rijken willen oorlog, de jeugd wil een toekomst) roepen de demonstranten. We zijn met

zeker vijfhonderd mensen op straat. Gedurende de mars spreek ik verschillende mensen aan. Bijna alle aanwezigen zitten zelf op de middelbare school en zijn tussen de 15 en 18 jaar. Een overgroot deel is niet aangesloten bij een linkse organisatie en nog niet eerder wezen demonstreren. Veel hebben via social media over de campagne gehoord. Ze vertellen trots over hun deelname; dat ze niet willen schikken voor de plannen van de oorlogshitlers in Berlijn. De jeugd bepaalt zelf wel hoe de toekomst er uit gaat zien, en oorlog hoort daar niet in thuis.

Ik raak aan de praat met een vriendinengroep, allemaal van 15 en 16. Nooit eerder hebben ze gedemonstreerd maar ze hoorden van de demonstra-

tie en besloten mee te doen. Dat de school dreigt met sancties, nablijven en schorsing kan ze een worst wezen. Onder hen is Lilly (16) die vandaag voor de eerste keer in haar leven de straat op ging. Ze vertelt met verve dat ze de dienstplicht niet normaal vindt. Dat ze niet wil aanzien hoe haar kleine broertje ten strijde moet trekken. Ieder mens verdient een wereld zonder oorlog, een wereld waarin men liefde kan geven en ontvangen. Ze spoort ons Nederlanders aan om ook in actie te komen, om iets te doen, al is het maar klein. Haar vriendinnen knikken ernstig en trots mee. Een van hen draagt een bord 'bildung ist die beste waffen' (onderwijs is het beste wapen). Ze verkiezen de schoolbanken boven de loopgraven.

Demonstratie op de Oranienplatz, Berlijn.
Roy Zuo via wikimedia, CC BY-CA 4.0

Achter de schermen van de streik

Op 5 december werd er in de Bundestag gestemd voor een 'milde' vorm van dienstplicht: alle jongeren van achttien jaar en ouder zullen een enquête op de mat krijgen met de vraag of ze geïnteresseerd zijn in militaire dienst. Vanaf 2027 komt er een militaire keuring. Als reactie daarop heeft de SDAJ een brede, nationale campagne opgezet: Schulstreik gegen Wehrpflicht. Via de website kunnen scholieren in heel Duitsland gebruik maken van het campagnemateriaal zoals flyers en posters, de brede richtlijnen raadplegen, evenals een kort manifest tegen de invoering van de dienstplicht.

In Düsseldorf is hier gretig gebruik van gemaakt. Deze stad mist een sterke

SDAJ-afdeling, dus werd de campagne opgepakt door jongeren van linkse groepen. In november werd er een grote lokale vergadering georganiseerd en vanaf dat moment kwamen alle betrokkenen, in beginsel vooral uit gevestigde linkse organisaties, elke twee weken samen.

In deze stad zijn op zes middelbare scholen stakingscomités ontstaan. Omdat de leerlingen van de scholen niet mogen 'spijbelen' voor de demonstratie en in sommige gevallen met verschillende vormen van repressie te maken krijgen. Zo vindt het comitéoverleg van Amastris in het geheim plaats tijdens de pauzes van de schooldag. Ze bespreken samen effectieve gespreksmethodes om klasgenoten te betrekken bij de campagne, verspreiden propaganda in de school en op sociale media en plannen acties. Vooral dat praten met klasgenoten wordt genoemd als heel belangrijk en effectief. 'Het kan eng zijn om met je klasgenoten te praten, maar je moet het doen en van jezelf overtuigd zijn', vertelt Amastris.

Op landelijke schaal coördineert de SDAJ de campagne. Dit doen ze ook in samenwerking met de andere betrokken groepen, zoals bij het landelijk congres in januari. Toch blijft het initiatief grotendeels decentraal. De organisatoren in Düsseldorf zijn daar positief over. Jongeren raken gemakkelijk betrokken bij de laagdrempelige acties, en komen via de campagne in contact met de linkse groepen in hun stad. Daar raken ze vervolgens georganiseerd, en ontwikkelen zich verder.

Lessen voor de polder

In Nederland ligt de terugkeer van de opkomstplicht nog niet op tafel, maar het hangt toch al duidelijk in de lucht. Het is dus goed om na te denken hoe wij als socialist hier op willen reageren. In vergelijking met Duitsland zijn de (linkse) jongerenbewegingen bij ons veel minder sterk op de middelbare scholen. Die zijn bij ons veelal beter ontwikkeld rond de HBO's en universiteiten. Toch kan het erg interessant zijn om te kijken welke elementen van de Schulstreik gegen Wehrpflicht campagne voor ons van pas kunnen komen.

Erg duidelijk in de Duitse campagne is het belang van een landelijke campagne met een helder doel. In ons ge-

val: het tegenhouden van plannen om de opkomstplicht opnieuw in te voeren. Zo'n campagne moet niet verzanden in over gecompliceerde verhalen, maar juist werken met korte, duidelijke eisen en een herkenbare stijl, zodat iedereen meteen begrijpt waar het hier om draait.

Daarnaast speelt zichtbaarheid bij Schulstreik Gegen Wehrpflicht een hele grote rol. Sociale media zijn daarin onmisbaar. Content wordt echt gemaakt voor en door scholieren. Ook zie je dat sterke bewegingen zoals deze vaak beginnen in grote steden, waar al meer ervaring en bestaande jongerenorganisaties zijn. Vanuit zulke kernen kan kennis en ondersteuning zich verspreiden naar de kleinere omliggende steden en scholen waar die structuur en ervaring nog ontbreekt. Met goede online informatie kunnen scholieren daar zelf acties en demonstraties opzetten, terwijl ze toch kunnen terugvallen op de ervaring van anderen in de nabijgelegen bolwerken.

Binnen de scholen zelf is er enorm veel potentie. Door bijvoorbeeld stakingscomités op te richten sta je als groep al veel sterker. Wissel de beste manieren uit om je klasgenoten te overtuigen, verspreid samen flyers en bedenken acties om je mede-scholieren mee te krijgen naar de demonstratie. De strijd winnen we uiteindelijk wanneer we die samen voeren.

Onderschat de jeugd niet

Een hele generatie is in Duitsland opgestaan tegen de militarisering die op het continent plaatsvindt. Waar er vroeger in de beweging vooral scheuren waren, ontstaan nu samenwerkingen. Waar de tegenstellingen verscherpen groeit het verzet. De jongeren kiezen voor een alternatief op kapitalisme. Voor vrede en voor socialisme. Zoals de organisatoren van de Düsseldorf-coalitie zeggen: 'Onderschat de jeugd niet en neem niet aan dat ze bang zijn voor socialistische ideeën.' Het socialisme is geen eng idee meer, maar een hoopvolle belofte voor de toekomst. •

(A)Politieke staking in overheidsland

Berend Bruijn

Stakingen zijn van alle tijden en doen zich voor in verschillende gedaantes. In dit artikel werpt Berend Bruijn een blik op recente stakingen onder ambtenaren om te kijken welke politieke dimensie er bij het staken komt kijken.

In 2025 en inmiddels ook in dit jaar zijn er meerdere stakingen geweest in de overheidssector (lees: ambtenaren en andere werkenden die afhankelijk zijn van overheidsgelden). Voor de vakbond stond 2025 in het teken van onderwijsstakingen. Docenten aan het hoger onderwijs weigerden les te geven en demonstreerden. Dit jaar kwam de ‘stop de nullijn’ campagne van FNV Overheid op gang. Rijksambtenaren verzetten zich tegen het politieke besluit om te bezuinigen en daarmee geen loonsverhogingen door te voeren, waarmee de reële inkomens van ambtenaren dalen. In beide sectoren gaven arbeiders een duidelijk signaal af: “onze sector is noodzakelijk en wij verdienen een goed loon!”

Arbeiders die staken is niets nieuws. Sinds de opkomst van het industrieel kapitalisme is de staking het machtigste wapen van arbeiders tegenover hun werkgever. De kapitalist, afhankelijk van het afkomen van de meerwaarde van

de arbeid van werkenden, komt in de problemen als deze weigert die arbeid te leveren. Vakbonden gebruiken dit wapen dan ook regelmatig om druk uit te oefenen in cao-onderhandelingen, het betalen van iets meer loon is dan een betere uitkomst voor de kapitalist, dan voortdurende stakingen.

Niet-traditionele staking

Interessant genoeg zien we deze krachtsverhouding niet terug bij stakingen in de overheidssector. Toen onderwijspersoneel ging staken, ondervond de overheid geen directe schade. Als docenten een dag niet gaan werken kost dit de overheid niks. Sterker nog, zelfs als ze een maand zouden staken, is dat geen direct economisch verlies voor de overheid. Hetzelfde geldt voor de stakende rijksambtenaren: dat er een dag niet wordt gewerkt kost bijna niets. Er blijft wat werk op de plank liggen, maar grote sommen geld zullen daar niet mee gemoeid zijn. Daarmee verdwijnt het belangrijkste machtsmiddel van de staking: het direct raken van de belangen van de werkgever.

De vraag is dus niet alleen waar de kracht van deze stakingen ligt, maar ook wat er verandert wanneer die economische macht ontbreekt.

In beide gevallen kan het antwoord gevonden worden in de arena van de parlementaire politiek. Het doel van beide vakbondscampagnes is om via publieke druk de politiek te overtuigen actie te ondernemen en bezuinigingen terug te draaien. Er wordt dan ook veel werk gemaakt van het zichtbaar maken van het leed dat de bezuinigingen veroorzaken bij werknemers en de maatschappij. Dit betekent dat deze stakingen fundamenteel anders functioneren dan klassieke arbeidersstrijd: niet als directe economische druk, maar als politieke beïnvloeding.

Parlementair-politieke staking

In het geval van de onderwijsstaking gaan deze gepaard met demonstraties en ellenlange podiumprogramma over het belang van wetenschap en onderwijs voor de maatschappij. Daarnaast waren bij een aantal van deze stakingen onderwijsbestuurders aanwezig die het belang van instellingen voor defensieontwikkelingen benadrukten. Vanuit een puur parlementaire visie is dit natuurlijk niet gek, als je de VVD wil overtuigen te stoppen met bezuinigen moet je met iets komen wat ze daadwerkelijk aangaat, zoals defensie. Dit is natuurlijk verwijderd van het inzetten van economische druk op een werkgever.

Uiteindelijk wordt de 'baas' alleen in beeld geschaad. Maar dat is fundamenteel anders dan economische schade. Waar het in de liberale politiek draait om perceptie en zieltjes winnen, kunnen georganiseerde arbeiders deze dynamiek ook gebruiken om concessies af te dwingen. Beeldvorming is echter afhankelijk van politieke context en kan snel omslaan, terwijl economische schade direct en afdwingbaar is. De enige mensen die directe materiële gevolgen ervaren zijn de student en de burger. Dergelijke stakingsacties beroepen zich dan ook altijd op maatschappelijke solidariteit. Woede over de gevolgen van de bezuinigingen voor de maatschappij breed genomen en het onrecht dat een sector aan werkenden wordt aangedaan.

Staking met arbeidersmacht

Dit spanningsveld kan de komende tijd nog relevant worden. De vakbonden hebben al aangekondigd scherpe acties te gaan voeren tegen de voorgenomen AOW-leeftijdshoogte, de afzwakking van het sociale zekerheidsstelsel en de bezuinigingen op de zorg. Als werkenden hun economische macht wél direct inzetten, ziet de strijd er fundamenteel anders uit. De machinisten kunnen weigeren nog een trein te laten rijden tot de AOW-leeftijd niet verhoogd wordt, de havens kunnen platgelegd worden tot de sociale zekerheid op niveau blijft en verpleegkundigen kunnen stoppen met non-essentiële zorg tot de zorgbezuinigingen teruggedraaid worden.

Dergelijke impactvolle stakingen kunnen gaan van milde politieke druk tot het volledig platleggen van de Nederlandse economie. Het is dan ook niet gek dat dit soort politieke stakingen in Nederland verboden kunnen worden door rechters. Niet dat dit op dit moment meespeelt voor de stakers bij de rijks-overheid. Belangrijke aspecten van de staat platleggen is een radicale politieke keuze. Een keuze waar de gemiddelde Nederlandse werkende niet vanzelf achter staat. Laat staan een docent of ambtenaar.

Het is daarbij ook een keuze die politiek haaks staat op het fundament van de vakbeweging. Geprofessionaliseerde vakbonden zoals de FNV zijn diep verwoven met de systemen van kapitalistische staat en economie. Institutioneel gezien halen ze hun legitimiteit en functie uit de geformaliseerde rol in CAO processen en andere belangenbehartiging in de polder. Deze rol kunnen ze niet op het spel zetten door hun economische macht in te zetten op manieren die de heersende klasse niet kan dulden, zoals politieke eisen afdwingen. Dat zou in bepaalde mate het vertrouwen dat de staat heeft in de FNV ondermijnen. In het geval van de AOW-leeftijd en sociale zekerheid gaat het formeel om bezuinigingen, maar met de geopolitieke ontwikkelingen en bijbehorende militarise-

ring raakt de economistische basis van vakbondsstrijd steeds vaker aan politieke dynamieken rondom bijvoorbeeld imperialisme, en kunnen georganiseerde arbeiders steeds vaker met deze ontwikkelingen geconfronteerd worden.

De rol van communisten

Vakbondactie rondom deze thema's kan de publieke opinie op scherp zetten. Hoewel bijvoorbeeld een wapenembargo van havenarbeiders in de huidige Nederlandse vakbeweging ver weg is, zien we hier al voorbeelden van in andere landen. Hierover barst dan vaak discussie los over of de vakbond zich wel bezig moet houden met zulke politieke thema's en dat dit niet bepaalde arbeiders zou vervreemden van loonstrijd. Tactische kwesties over organisatiegraad daargelaten, biedt dit juist kans voor communisten in de vakbond. Juist om te wijzen op de limieten van economische eisen, om de link aan te wijzen tussen bezuinigingen, imperialisme en klassenstrijd om het politiek te maken. Kaderleden bij een vakbond zijn dag in dag uit bezig met strijd. Strijd die precies langs klasselijnen loopt.

Hier is het onze taak om te agiteren. Om hen in te laten zien dat die klasselijnen impact hebben op veel meer dan alleen directe economische thema's. Dat het in hun macht ligt als arbeiders gezamenlijk om ook politieke macht uit te oefenen. Zolang arbeiders hun macht beperken tot symbolische druk, blijft de uitkomst afhankelijk van de politiek. Pas wanneer die macht daadwerkelijk wordt ingezet, verandert de machtsverhouding. Die kracht, de gezamenlijke controle over arbeid, werd door Marx geïdentificeerd als de kracht die de werkende klasse het mogelijk zou maken om de kapitalist omver te werpen, het socialisme te vestigen en de klassenmaatschappij af te schaffen. Niet alleen een economisch drukmiddel, maar een politiek wapen.*

Bommen en burgeroorlog

Een beknopte geschiedenis van het geweld in Libanon

Rosa Faucille

Op moment van schrijven, 10 april 2026, bezet de zionistische staat Israël 14% van het Libanese grondgebied. Sinds begin maart 2026 wordt Libanon constant gebombardeerd, met duizenden doden en gewonden tot gevolg. Dit zijn echter slechts een paar pagina's in de lange geschiedenis van bezettingen, bombardementen, en geweld voor het volk van Libanon.

Sinds het begin van de genocide in Gaza in 2023 heeft de zionistische staat haar bombardementen en geweld tegen Libanon geïntensiveerd, voornamelijk het zuiden en oosten van het land. Het excuus dat hiervoor wordt aangewend is de zogenaamde 'enorme veiligheidsdreiging' van de raketaanvallen van Hezbollah. Een groot gedeelte van deze raketten wordt echter door de zionisten onderschept.

De werkelijke reden voor deze bombardementen is de expansiedrift van de zionisten. Zeker na 7 oktober ontstond er in het westen een propagandastroom waarin men verzekerd werd van het eeuwigdurende slachtofferschap van

de zionisten. Hierdoor konden de zionisten ongestraft hun plannen hervatten om Zuid-Libanon voor te bereiden op een annexatie. Tussen 2023 en 2024 bombardeerden de zionisten Libanon meer dan 14.000 keer. Hierbij werd er ook gebruikgemaakt van witte fosforbommen, een chemisch wapen dat brandwonden veroorzaakt en organen beschadigt. Dit wapen werd in deze periode meer dan 250 keer aangewend tegen Libanon. Het doel van deze bombardementen en vernietiging is het verjagen van de Libanezen uit dit gebied, het onbewoonbaar maken van dit gebied en het demoraliseren van de Libanese bevolking in het algemeen.

Om deze redenen is er over deze periode ook veel schade aangericht aan landbouwgrond, bijvoorbeeld het verbranden van olijfbomen en vernietigen van infrastructuur. Momenteel, op 10 april 2026, is er nog maar één brug over de Litani-rivier die het zuiden van Libanon verbindt met de rest van het land.

Om een beeld te geven van de situatie in Libanon en van de schaal van het geweld, zullen wij één plaats in het bijzonder noemen. Dit betreft een dorp in

de bergen van het zuiden van Libanon genaamd Jezzine. Jezzine bevindt zich net onder Sidon, maar boven Tyrus. Jezzine stond bekend als vakantieoord en trok bezoekers aan, onder andere vanwege het prachtige landschap. Jezzine heeft ongeveer 15.000 inwoners, dat is vergelijkbaar met Sassenheim, een dorp in Zuid-Holland, of met de Utrechtse wijk Kanaleneiland. Gedurende 2023 tot 2024 werd Jezzine 223 keer gebombardeerd. Dat wil zeggen dat er op meer dan de helft van de dagen van het jaar bommen vielen op dit dorp. Als men zich een voorstelling maakt van hoe Sassenheim of Kanaleneiland eruit zouden komen te zien in een vergelijkbare situatie, mag het duidelijk zijn dat dit een destructief effect heeft gehad op de bevolking en het landschap.

Een ander voorbeeld van de wreedheid van de zionistische bezetter was de pieperaanval van september 2024. Piepers die speciaal vervaardigd waren voor strijders van Hezbollah, waren in opdracht van de Mossad in het geheim gevuld met explosieven. Op 17 en 18 september explodeerden deze piepers

Green Line, Beirut 1982 James Case via Wikimedia, CCA 2.0.

gelijktijdig waardoor er duizenden gewond raakten, waaronder mensen die hierdoor voor het leven verminkt waren. Het totale cynisme van de kapitalistische klasse ten opzichte van deze tragedie bleek uit het feit dat de leider van de zionistische entiteit, Netanyahu, een gouden pieper schonk aan Donald Trump om deze gebeurtenis 'te vieren'.

Kolonisatie en de oorsprong van sektarisch geweld

Zoals eerder benoemd, is dit echter maar een fractie van de ellende waaronder de Libanezen gebukt zijn gegaan in de afgelopen tachtig jaar. De huidige situatie is het resultaat van kolonialisme in Libanon en aanhoudende imperialistische inmenging door de Ver-

enigde Staten, Europa en Rusland.

Een bekende koloniale tactiek om een volk te overheersen, waar dan ook talloze voorbeelden van zijn, is het zaaien van verdeeldheid onder verschillende bevolkingsgroepen. In bepaalde landen heeft dit catastrofale gevolgen gehad, zoals in Rwanda, waar het geleid heeft tot een genocide. Ook Nederland paste deze tactiek ook toe in Suriname door bepaalde bevolkingsgroepen beter te behandelen dan anderen en daardoor zelf de macht in handen te houden. Ook Libanon is getekend door dit koloniale beleid.

Libanon viel in de handen van Frankrijk door het uiteenvallen van het Ottomaanse Rijk. Van 1920 tot 1943 stond Libanon onder Frans mandaat. Echter,

Frankrijk had al voor deze periode banden met de Maronitische (christelijke) patriarch in Libanon. In het belang van deze maronieten belemmerde Frankrijk heersers van het Ottomaanse rijk in Libanon. In de mandaatperiode werd er ook onder toezicht oog van Frankrijk een grondwet in Libanon 1926 aangenomen, die vandaag de dag nog vrij weinig veranderd is. Volgens deze afspraken moet de president van Libanon een maronitische christen zijn en de minister-premier een soennitische moslim.

De maronitische president had echter het recht om een premier aan te wijzen. Ook was er — en is er nog steeds — een vaste hoeveelheid zetels in het parlement voor elke groep. De christenen

kregen de meerderheid van de zetels en de maronieten kregen dan weer het grootste gedeelte van deze meerderheid. De Fransen zagen de maronieten als 'beschaafder' en hierdoor kregen zij over het algemeen vaker bestuursposities en middelen toebedeeld. Het doel van deze aanpak was om, in de ogen van Frankrijk, de 'opstandige' moslimbevolking in het gareel te houden. Met dit beleid legde Frankrijk een fundament voor een enorme verdeeldheid, waar de bevolking van Libanon de gevolgen van heeft moeten ondervinden.

Libanese burgeroorlog

Al sinds 1958 waren er verschillende gewapende groepen actief in Libanon die ieder de belangen van een bepaalde godsdienstige sekte vertegenwoordigen. Tegelijkertijd werden deze gewapende groepen gesteund door buitenlandse partijen, zoals de VS, de Sovjet-Unie, en de zionistische staat, maar ook Egypte onder het bewind van Nasser om hun regionale belangen te verdedigen.

Eén groep gelovigen die tijdens de Libanese burgeroorlog een belangrijke rol zou spelen, waren de Falangisten: extreemrechtse christenen. Deze groep werd opgericht door Pierre Gemayel in 1936, naar het voorbeeld van nazi-Duitsland. Deze groep kreeg geheime steun van onder andere de zionistische staat, Frankrijk en de VS.

Door de Nakba in 1948, en de Zesdaagse oorlog in 1967, waren veel Palestijnse vluchtelingen gedwongen om uit te wijken naar Libanon. De Palestinian Liberation Organisation (PLO), opgericht door de Arabische Liga in 1964, opereerde tot 1970 vanuit Jordanië. Een jaar daarvoor, in 1969, tekende de Libanese regering de Caïro-overeenkomst. Deze overeenkomst stond de PLO toe om in Palestijnse vluchtelingenkampen autonoom te opereren en de gewapende strijd vanuit Libanon aan te gaan met de zionistische staat. In de jaren '70 was de PLO dus feitelijk de leider van een aparte staat in Libanon.

Om deze reden vielen de zionisten Libanon binnen en bombardeerden zij het vliegveld van Beirut in de periode tussen 1970 en 1975. Hierdoor brak in 1975 de Libanese burgeroorlog uit, een oorlog met verschillende gezichten. De directe aanleiding was een slach-

ting van Palestijnen door de eerdergenoemde extreemrechtse christenen, de Falangisten. Deze slachting zou ook verder leiden tot verschillende slachtingen van zowel Palestijnen als christelijke Libanezen.

Een ander aspect van de oorlog was de politieke toekomst van Libanon. Laten we een versimpelde weergave geven van de verhoudingen. Bepaalde groepen vochten voor een einde aan westerse inmenging, en een staat met genationaliseerde economie en een pan-Arabische oriëntatie naar het voorbeeld van Nasser. Deze groepen waren overwegend seculier of moslim en kregen steun van de Sovjet-Unie. Andere groepen waren juist voor de invloed van het westen en de normalisatie van banden met de zionistische staat.

Deze oorlog leidde tot de bezetting van het land door zowel de zionistische staat als door Syrië, die daarna nog decennialang zou duren. Zowel de Libanese als de Palestijnse bevolking ging zwaar gebukt onder het geweld van deze bezetting.

De meest beruchte slachting werd met bescherming van de zionisten en de VS uitgevoerd door de Falangisten in de Palestijnse vluchtelingenkampen Sabra en Shatila. Gedurende één middag en één nacht vermoordden en verkrachtten de Falangisten duizenden Palestijnen, waaronder mannen, vrouwen, en kinderen. Het leger van de zionistische staat beschermde de Falangisten terwijl ze deze gruweldaden verrichtten en zorgden ervoor dat ontsnappen niet mogelijk was.

Ook christenen werden het slachtoffer van slachtingen, onder andere in het dorp Damour, die werden aangesticht door de PLO en andere partijen.

Deze oorlog leidde in de hoofdstad Beirut tot een mentale en fysieke verdeling van moslims en christenen. Op de grens van de twee ontstane gebieden zaten vaak sluipschutters, waardoor bewoners weg trokken uit dit gebied. Deze grens wordt dan ook wel 'The Green Line' genoemd, omdat er naar verloop van tijd bomen en struiken in de verlaten huizen begonnen te groeien.

Deze oorlog en diens gevolgen heeft diepe littekens achtergelaten in de bevolking van Libanon. De bezetting van

Zuid-Libanon duurde van 1982 tot 2000. De enige reden dat de zionistische bezetter Libanon verliet, was omdat Hezbollah, dat pas eind jaren '80 ontstond, hen uit dit gebied wist te verdrijven.

Libanon is nog steeds het slachtoffer van imperialistische ambities. De Libanese regering kan vanwege haar corruptie en banden met het imperialisme op geen enkele effectieve manier weerstand bieden tegen de zionisten en dus valt deze rol volledig op paramilitaire groepen zoals Hezbollah. Het is echter de vraag of het hen deze keer gaat lukken om de zionisten uit het gebied te verdrijven. Volgens videobeelden passen de zionisten namelijk in Zuid-Libanon nu dezelfde methodes toe als in Gaza en worden er hele dorpen van de kaart geblazen.

Het mag duidelijk zijn wie schuldig is aan deze catastrofe: het westers imperialisme. De zionisten hebben volledig vrij spel gekregen van het westen om hun wandaden te begaan en hier maken ze nu dankbaar gebruik van. Alle zogenaamde 'liberale waarden' van democratie en vrede zijn totale leugens, gezien de zionisten nog steeds de steun van de VS en Europa genieten.

Zolang de zionistische staat nog bestaat, zal Libanon nooit volledig beschermd zijn tegen diens ambitie om uit te breiden. Imperialistische partijen, zoals Frankrijk, zijn niet geïnteresseerd in het welzijn van het Libanese volk, maar vooral in het beschermen van hun eigen interesses. Wij roepen de arbeidersklasse van het Midden-Oosten op om zich te verenigen en de zionistische vijand voor eens en voor altijd te vernietigen. •

Mijnwerkersmoeder

Jules Maximus

Niet alle socialistische kunst - zelfs die door vrouwen zelf vervaardigd is - is altijd even progressief geweest in de wijze waarop vrouwen worden afgebeeld. Zo hangt er naast mijn bureau al een hele tijd een houtsneede van fré Cohen, gemaakt ter ere van het veertigjarig bestaan van de SDAP. Hierop zien we een arbeidersman met ontbloot bovenlijf. In zijn ene hand houdt hij de partijvlag vast en de andere klemmt hij stevig om zijn vrouw en kind heen. De man lijkt een bezorgde uitdrukking te hebben, maar bij zijn vrouw en kind kan ik geen enkele uitdrukking bespeuren.

De afbeelding wekt de indruk dat er een taak voor de man ligt in het beschermen van zijn gezin en in het versterken van de arbeidersbeweging, terwijl de vrouw enkel de zorg voor haar kind als verplichting kent. Dit is niet de enige plaats waar we zo'n boodschap terugvinden. Zo zien we dezelfde beeltenis bij een poster die Cohen voor de SDAP ontwierp en is de ster-

ke arbeidersman een veel terugkerend thema. De ontwerpen van Albert Hahn, zoals *Heel het raderwerk staat stil* barsten van de gespieerde arbeidersmannen. Als homoseksueel kan ik daar natuurlijk wel mee leven, maar erg feministisch kun je Hahn als kunstenaar niet noemen.

Een vergelijkbare beeldtenis van de vrouw zien we erg zelden. Dat maakt Hildo Krops *De mijnwerkersmoeder* - één van een serie houtsnedes die hij in de jaren '20 voor het communistische tijdschrift *De Tribune* maakte - zo uniek. Hier zien we centraal een vrouw met gebalde vuisten. Zij moet een moeder uit een mijnwerkersgezin voorstellen tijdens de enorme Engelse mijnwerkersstaking van 1926. In dit beeld lijkt ze dan ook een personificatie van strijdbaarheid en doorzettingsvermogen. Rechts van haar zien we twee jonge mannen, wellicht haar man en kind, beide met een beduusde blik. Ze lijken van het krachtsvertoon voor zich geheel verbijsterd. Hun verbazing, en de verkrotte woningen achterin, staan in een donker deel van het beeld, terwijl om de vrouw een vlek van licht lijkt te ontstaan. Het lijkt haast alsof ze op eigen kracht de hele oude, donkere en patriarchale wereld weg aan het drukken is. •

Zie de mens/ aap!

Gustaaf Peek's ontsnapping aan de menselijke natuur

Clinton Verdonschot

Gustaaf Peek (2025).
Orang/oetan.
Querido, 85 blz. € 19.99.

De filosoof G.W.F. Hegel definieerde de mens ooit als een dier dat, omdat het weet dat het een dier is, ophoudt een dier te zijn. Hegels definitie klinkt in de eerste plaats vreemd, bijna raadselachtig. In het kapitalistische Westen is het veel gebruikelijker om bijvoorbeeld te zeggen dat de mens intelligentie heeft, of vrije wil, en andere dieren niet. Dit soort positieve definities, volgens welke de mens iets wél heeft dat andere dieren niet hebben, zijn niet erg plausibel. Filosofisch valt er veel op aan te merken en voor elke positieve eigenschap die je benoemt, valt er wel waarneembaar bewijs te leveren dat andere dieren er ook toe in staat zijn. Hegels definitie is daarom behulpzaam; het is een definitie die zich niet vastpint op deze of gene eigenschap die zogenaamd uniek menselijk zou zijn, het is een definitie van de mens op basis van de manier waarop deze soort kennis vergaart.

Hegels definitie van de mens blijft onverminderd bijzonder. Wij onderscheiden ons wel van het dierenrijk, maar niet door een unieke menselijke essentie. In plaats daarvan ligt het verschil juist in een bijzondere manier waarop wij ons tot onze eigen natuur verhouden. Wij kennen onze dierlijke natuur, op zó'n manier dat we onszelf toch niet helemaal kennen — door ons weten houden we namelijk op een dier te zijn. Wij zijn mensapen, Hominoidea. We kunnen onze eetgewoontes, dag- en nachtritme, dieet, wijze van seksuele reproductie, enzovoorts, tot in den treure beschrijven. Deze kennis zou ons normaal gesproken verplichten de natuurlijke normen van de diersoort aan te nemen als een onweerlegbaar gegeven. Hegels punt is dat wanneer we realiseren dat deze kennis over ons gaat we daarmee ook een deel van ons bestaan realiseren dat niet in wetenschappelijke, biologische, of zelfs antropologische termen te vangen valt. Wat dat betekent is dat wat ons mens maakt, geen concreet, waarneembaar aan te tonen eigenschap is, maar slechts een manier waarop we ons verhouden tot wat we niet zijn. Natuurlijk zijn we mensaap, maar tegelijkertijd is die realisatie ook een manier waarop we onszelf, voorlopig, ad hoc, onderscheiden van de mensapen. We zijn Mens/aap, of, zoals Gustaaf Peek zijn nieuwe dichtbundel heeft getiteld: *Orang/oetan*.

Het proces van zelfbewustwording is in literatuur en filosofie vaak genoeg beschreven als een heldhaftig proces, niet in de laatste plaats door Hegel zelf. Van de *Ilias* van Homerus tot Hegels 'Meester/knecht-dialectiek', voltrekt dit type verhaal, ook wel bekend als de 'monomythe', zich altijd op min of meer dezelfde manier. Een man (meestal een man) komt voor een gigantische opgave te staan, die hem dwingt van huis te gaan. Op zijn pad overmeestert hij alle obstakels en keert vervolgens huiswaarts, tot zelfkennis. De cirkel is weer rond en alles is door zijn toedoen weer terug bij het oude en toch voorgoed veranderd.

Ook de personages in Peek's *Oerang/oetan* staan voor de gigantische opgave van zelfbewustzijn. Ook zij moeten vechten tegen een wereld die hen vijandig gestemd is. Dat heeft te maken met ras en de nalatenschap van Nederlands kolonialisme: 'Eerste en enige zus ik heb nog even gekeken / Maar ons beider bruin zit niet in de regenboog'. Zelfs het breken van het licht in alle kleuren op het waarneembare spectrum is geen adequaat symbool van werkelijke inclusie omdat het lijden in kwestie lang niet altijd waarneembaar is geweest.

De personages die Peek opvoert zijn niet alleen van een andere etniciteit en sociale klasse dan de witte man die we kennen uit de Westerse monomythe. Ze zijn doordrongen van de instabiele, voorlopige relatie die de mens tot het dierenrijk en de natuur blijft houden. Peek's bundel zit vol met antropomorfe natuur, en omgekeerd, dierlijke of zelfs plantaardige personages: '(Moeders doen stoer / Moeders overleven als / Regenwormen)'. Op die manier probeert Peek dan ook Hegels definitie van de mens, als een wezen dat slechts negatief onderscheiden is van het dierenrijk, te radicaliseren: door overal te benadrukken hoe flinterdun dat onderscheid is.

Exemplarisch voor het broze onderscheid tussen mens en natuur, is het gedicht over 'de paddenstoelman', het derde in de reeks over 'Moeder aarde / modder aarde'. Het gedicht begint als een jeugdige fantasie over het ontstaan van heksenkringen: 'De paddenstoelman stuift z'n sporen rond / Veroorlooft zich een eigen kring'. Vervolgens mondt deze fantasie uit in een satirische afrekening met de patriarchale én koloniale monomythe, waarin de cirkel van de paddenstoelman, de rondreis die deze macho held heeft afgelegd, plots in een ander daglicht komt te staan: 'De paddenstoelman is zoon en vader // Meester en overmeesterde / Het wordt hem een omsingeling // Hij trekt zich los sterft zich vrij / Laat z'n verstoorde cirkel aan de wind'.

Het is heel verleidelijk, ook gegeven de dekoloniale ambities van de bundel, om deze wending in het gedicht te zien als een gigantische pennenstreek door de Westerse mythologie, van *Oedipus Rex* tot de *Fenomenologie van de Geest*. Enerzijds is het een klassiek-tragisch moment van peripeteia, van zelfkennis nadat het al te laat is. Anderzijds is het ook een manier om boven de klassieke tragedie uit te stijgen, om niet te vertellen over verheven, menselijke daden - het correcte onderwerp van de tragedie, volgens Aristoteles - maar over het biologische proces van een heksenkring, ontstaan uit de sporen van een paddenstoelman.

Toch is *Orang/oetan* geen afrekening met mythes als zodanig. Ik zie het eerder als een poging om mythes anders te vertellen. Aan het begin van de bundel schrijft Peek: 'Ein-

deloos eindig / Zo zijn alle mythen'. Op zichzelf een aardig aforisme, maar in de context van de bundel wellicht ook een manier om de dialectische aard van menselijk zelfbegrip opnieuw naar voren te brengen. Eindeloos eindig, betekent dat niet gewoon: overal en altijd genoodzaakt om de grenzen (de eindes) van ons weten onder ogen te zien, en juist daardoor deze grenzen constant te overschrijden?

We komen dit aforisme tegen in de reeks gedichten *De ballade van Saartje Specx*. Het is een poëtische vertelling van de

Toch is *Orang/oetan* geen afrekening met mythes als zodanig. Ik zie het eerder als een poging om mythes anders te vertellen

(waargebeurde) geschiedenis van een Japans-Nederlandse vrouw, verwekt door een kolonisator van de VOC en zijn Japanse concubine en die op 12-jarige leeftijd door Jan Pieterszoon Coen werd geselsd omdat ze buitenechtelijke seks had gehad. Deze geschiedenis is al vaker verteld, onder andere door J.J. Slauerhoff in een toneelstuk uit 1931 dat destijds zó controversieel werd gevonden dat het nooit tijdens Slauerhoffs leven is opgevoerd.

Wat Peek's behandeling van het verhaal bijzonder maakt, is niet alleen dat het Saartje Specx daadwerkelijk tot hoofdpersoon verheft; Uiteindelijk blijft Slauerhoffs stuk immers voornamelijk een aanklacht tegen Coen. De ballade is daarnaast ook een zinderende poging om het ontstijgen van woorden in woorden te vangen. Het is alsof in dit deel van de bundel een poging wordt gedaan om het menselijk zelfbewustzijn nóg verder te ontwikkelen, niet alleen voorbij de wetenschap van onze dierlijke natuur, maar voorbij de koloniale woordenschat die we opgelegd krijgen om onze eigen ervaring te begrijpen. Peek's vertelling begint met een reflectie over Saartje Specx' naam: 'Saar Sara Saartje Specx // Meeten het doolhof / Van je naam waar / Je moeder Japans / Van tong en droom / Geen spel in herkende'. Peek beschrijft hier een toestand van complete vervreemding, een moeder die haar eigen kind niet eens kan aanspreken. Twintig pagina's later eindigt de ballade met 'de geweldige stilte', natuurlijk de dood, waar Saartje Specx de taal van de kolonisator eindelijk heeft ontstegen en één wordt met de natuur, de laatste grens die een mens kan overschrijden: 'Het is maar een korte / Val naar de andere kant'. Een klassieke tragedie, maar dan voorbij het menselijke. •

Het volhardende streven

Ironie en revolutie in het vroege werk van Louis Andriessen

Samuel Vriezen

Al was Louis Andriessen (1939-2021) bij zijn dood een gevierde componist van grootse, bevreemdende operas, het bourgeois muziekgenre bij uitstek, toch had hij zijn leven lang een reputatie als rebel. Die reputatie was vooral gevestigd in de jaren zestig en zeventig, toen hij, jongste telg van een familie van beroemde componisten en kunstenaars, naam maakte als vertegenwoordiger van een activistische generatie. Met strijdmakkers Peter Schat, Reinbert de Leeuw, Misha Mengelberg en Jan van Vlijmen eiste hij grote veranderingen in het in hun ogen stoffige conservatisme van de orkestcultuur. Zij vormden de kern van de Notenkrakersactie, de sabotage van een optreden van het Concertgebouworkest onder leiding van Bernard Haitink, een wat baldadige actie die wel ook startschot en ijkpunt werd voor een bloeiende alternatieve ensemblecultuur in Nederland.

Hun verlangen sloot naadloos aan op een algemenere revolutionaire geest die door het Westen waarde. Zo componeerden de vijf in samenwerking met de schrijvers Harry Mulisch en Hugo Claus een anti-imperialistische opera, *Reconstructie*, over de moord op Che Guevara. Ook richtte Andriessen in de jaren zeventig twee radicale ensembles op, allebei genoemd naar composities van hem: *De Volharding* en *Hoketus*, waarvan vooral het eerste ensemble, half jazzband half straatorkestje, een terugkerend onderdeel zou worden van linkse actiebijeenkomsten, waarbij avant-garde, jazz en protestmuziek als vanzelfsprekend samengingen.

Later in de jaren zeventig kwam met een aantal monumentale en eigenzinnige composities de overgang naar de status van grote nationale componist met internationale uitstraling, waarna Andriessen zich toenemend ging toelagen op het muziektheater. Hij werd daarmee levend symbool van de bijzondere kwaliteit van het toenmalige Nederlandse gesubsidieerde muziekbestel. Ironisch genoeg heette het sleutelstuk van die ontwikkeling *De Staat* (naar Plato), een verpletterend werk voor blazers, elektrische gitaren, harpen, piano's en vier zangeressen. Je zou in het programma van dit werk een opkomende ambivalentie kunnen zien over de politieke rol van muziek. Het toonzet een paar passages uit Plato's *Staat* waarin over de rol van muziek in de ideale staat gespeculeerd wordt: welke muzikale modi zijn omwille van de emoties die ze oproepen toegestaan, en welke niet. In zijn toelichting is Andriessen stellig: op het niveau van muzikaal zuiver materiaal is er geen politiek – er bestaat niet zoiets als een inherent fascistisch dominant-septiemakkoord. De politiek zit hem in de sociale werking van muziek. In een andere passage spreken Plato's dialoogpartners de zorg uit dat de staat zich intensief met de muziek moet bemoeien: immers, een verandering in harmonie moet onvermijdelijk leiden tot een verandering in het staatsbestel. Hierbij plaatst Andriessen in zijn toelichting een meer weemoedige noot: was het maar waar, kon muziek maar politieke verandering veroorzaken.

In weerwil van deze ambivalentie is het stuk zelf eenduidig assertief van klank. Een muur die iedereen komt verplette-

Mila de Geus

ren, zo omschreef Andriessen wat hem voor ogen stond, en verpletterend is het stuk, dat ruim een half uur op het publiek inbeukt met loeiharde massieve akkoorden en repetitief gekakker. Zo kon het ook school maken. Er ontstond een traditie van ruige, fysieke en enigszins conceptuele muziek die bekend kwam te staan als de Haagsche School (naar het conservatorium in Den Haag waar Andriessen les gaf), en van over de hele wereld stroomden leerlingen naar Andriessen toe, geïntrigeerd door zijn onorthodoxe aanpak.

Niet alleen de noten zelf, ook Andriessens ambivalentie maakte school. Zelf sprak hij vaak over muzikale ironie en over dialectiek – dat laatste woord was overgebleven uit zijn jaren met de marxisten – allebei als termen die eenduidige inhoud op afstand moesten houden. Met deze ‘ironie’ bedoelde Andriessen een besef dat muziek altijd gaat over andere muziek. Componisten reageren op andere componisten en eigenen zich andermans werk toe, maar het zal ze nooit lukken om met hun historische modellen samen te vallen. ‘Ironie’ is dan het bewustzijn dat er een afstand is tussen jou en je model, en goede componisten laten iets van die afstand merken in hun werk, misschien door een vervreemdend element toe te laten. Deze gedachte werkte Andriessen het meest grondig uit in het aan de muziek van Igor Stravinsky gewijde boek *Het apollinisch uurwerk*, dat hij samen met musicoloog Elmer Schönberger schreef. Voor hen was deze kameleonstische stilist en icoon van de vroegere moderne muziek het toonbeeld van deze houding. Dit denken zou zeer invloedrijk worden in de Nederlandse muziek; als student in de compositieklas aan het Koninklijk Conservatorium in de jaren negentig maakte ik mee dat de ironie door mensen als Louis en zijn opvolger Martijn Padding echt gedoceerd werd, bijna methodisch – wat natuurlijk al ironie op zich is.*

Vormde die ambivalentie een politiek conservatieve draai? Wellicht. Maar het interesseert me meer om de revolutionaire politieke inhoud van Andriessen te herwinnen, die er wel degelijk was, en indien in het latere werk in mindere mate, dan toch zeker in het werk uit de jaren zeventig. Ik doe dit aan de hand van drie stukken die Andriessen schreef voor Orkest de Volharding. Ook daar kom je die ironie al tegen, en dat is het tweede wat me interesseert: zien wat de rol kan zijn voor zulke ironie binnen een revolutionair politiek artistiek denken.

Dat ligt niet voor de hand. Ironie kan erg vervelend zijn, en alleen al daarom antirevolutionair, als het een postmodern foefje wordt of een manier om gewoon niet te hoeven laten zien waar je staat. Dat komt al te vaak voor: een componist citeert een historische of populaire muziekstijl, geeft er een gekke draai aan, en als bij toverslag is het werk ‘ironisch’ geworden en krijgt het een intellectueel superieure air. Maar op zijn best is de ironie in de zin van Andriessen een vorm van historisch materiaalbewustzijn, een begrip voor oorsprong

en singulariteit van de muziek waarop je reflecteert en van je eigen positie daartegenover. De muziek uit het verleden die je inspireert was altijd al een droom van utopie, maar je weet ook dat die utopie nooit is verwezenlijkt. Klassieke muziek is prachtig, utopisch misschien, maar niet zelf de utopie, en de ironische houding beschermt haar tegen fetisjisme. Ironie is daarmee een bewustzijn van een wezenlijke menselijke ontoereikendheid – het besef dat je mag verlangen naar het paradijs of de utopie, er naar mag of zelfs moet streven, maar

‘Op het niveau van muzikaal zuiver materiaal is er geen politiek – er bestaat niet zoiets als een inherent fascistisch dominant-septiemakkoord’

zonder enige illusie dat je haar ooit zult kunnen afdwingen. Zo begrepen is ironie ook een manier om het streven zelf te beschermen tegen al te grote stelligheid – misschien wel om revolutie te beschermen tegen zichzelf.

Er bestaat een intrigerend televisiefragment dat dit illustreert, uit Andriessens meest politieke periode, de vroege jaren zeventig.[†] Naar aanleiding van zijn compositie *Volkslied* treden de componist en de leden van Orkest de Volharding in discussie met een groep linksradicale jongeren. *Volkslied* is een voorbeeld van wat ‘procesmuziek’ heet: een compositie die volgens een conceptueel procédé is opgebouwd. In dit geval wordt het Wilhelmus gespeeld en herhaald, maar bij elke herhaling worden er meer noten vervangen door die van een ander lied – tot het nationale volkslied is veranderd in de Internationale. In het gesprek werpt een jonge vrouw de componist voor de voeten een reformistisch werk te hebben geschreven: ‘Hoe kun je het lied van een kapitalistische maatschappij laten overgaan op het lied van de arbeidersklasse, zonder abrupte overgang?’ Een discussie komt op gang. Volgens sommigen duidt de procesvorm op een geleidelijke overgang; voor anderen (vooral orkestleden) heeft het voorkomen van één verkeerde noot, waarmee het proces inzet, al de werking van een schok. Andriessen zelf intervenueert in de tegenstelling op voor hem typerende wijze: ‘Ik geloof dat het onderscheid tussen de gewelddadige revolutie en de geleidelijkheid, dat dat op zichzelf geen tegenstellin-

* Ook de rebelse houding werd gedoceerd. Mijn medestudent Emily Doolittle pleegt de ironie hiervan zo samen te vatten: de docenten zeiden steeds tegen de studenten ‘You must rebel!’, maar wat moest je dan als student zeggen? ‘Yes, yes, I will rebel!’, of zo?

† Zie tinyurl.com/49z8pc4h, met dank aan Jules Maximus

gen zijn. Dat dat een graduele lijst is van middelen die al of niet op een bepaald ogenblik gebruikt worden. Maar ik geloof dat wanneer je dat als een tegenstelling ziet, of het een of het ander, dat je dan utopistisch en enigszins spookachtig over de klassenstrijd nadenkt. Ik geloof – dan zie je ineens de barricaden, en de straatstenen, en BWENG, en ineens, daar staat de nieuwe mens op. Kijk, zo gaat het in elk geval niet.’

Dit is meer dan een doorsneeddiscussie over reformisme–versus–revolutie. Andriessen, die enkele jaren eerder met eigen ogen mei ‘68 had aanschouwd in Parijs, waarschuwt hier tegen het formalisme van revolutionaire gebaren als citaten. Inderdaad kunnen we achteraf constateren dat de barricades van 1871 tragedie waren en die van 1968, nu ja, ook niet hebben geleid tot de nieuwe mens. Met ‘zo gaat het in elk geval niet’ waarschuwt Andriessen voor een te groot geloof in overgeleverde beelden. Net zo moet de vorm van *Volkslied* niet worden opgevat als blauwdruk; daar is het proces trouwens ook te dom voor. De machinale vorm van *Volkslied* is op zich betekenisloos, alleen maar onderbreking van de logica, een niet-antwoord op de prangende vraag hoe je van kapitalisme naar communisme komt. Die onmogelijke afstand, die toch overbrugd moet worden, wordt hoorbaar als een vreemde hybride melodie die de luisteraar continu op het verkeerde been zet, een plaatsvervanger voor al te concrete beelden, als een leegte waar een historische betekenis nog moet ontstaan. Met twee historische liederen schetst het stuk een geschiedenis die nog te schrijven is. Het stuk is minder een oplossing dan een opdracht.

Maar ook de geschiedenis van het verleden is nog te schrijven. Zo kun je *On Jimmy Yancey* (1973), een ander stuk voor Orkest de Volharding, opvatten. De pianist Yancey (1895?-1951) was pionier van de boogie-woogie, een snelle opwindende improvisatiestijl waar Andriessen van jong af grote liefhebber van was. Andriessens stuk is een hommage aan Yanceys opnames. De eerste helft van het stuk begint met fragmenten van bewerkingen van drie verschillende Yancey-nummers, gearrangeerd voor het orkest, maar ook met vervreemdende afbrekingen en onverwachte overgangen die een afstand tot het materiaal hoorbaar maken. Dit mondt uit in een soort theatrale hymne met boogie-achtige begeleiding, die toewerkt naar een climax van spetterende akkoorden – om dan plotseling te eindigen met een soort sierkrul-deuntje. Dit verwijst naar Yanceys gewoonte om zijn boogies en zijn blues, die in principe eindeloos zouden kunnen doorgaan, heel abrupt te eindigen met een cadens in de toonsoort Es groot – ongeacht wat de hoofdtoonsoort van het stuk was.

Andriessen dacht dat dit gevolg was van de omstandigheden van de opnamestudio. Yancey, die normaliter urenlang zou kunnen improviseren, kreeg volgens Andriessen bij het opnemen van een plaat na een paar minuten, als de plaat vol was, een teken om er een eind aan te breien. Dit idee is waarschijnlijk incorrect – ook in zijn meer vrije thuisopnames eindigt Yancey zo abrupt, op het moment dat de boogie-woogie genoeg gezegd heeft. Zijn nummers zitten wel degelijk secuur in elkaar, alleen eindigen ze altijd met dat gebaar,

dat iets van een nadrukkelijke willekeur heeft. Andriessen overinterpreteert het met een al te mooie anekdote. Toch is de intuïtie niet onjuist dat die eindjes wijzen op een kunstmatigheid van de vormbeperking van commerciële muziek; wel heeft Yancey die bewust tot zijn artistieke signatuur gemaakt.

On Jimmy Yancey gaat echter nog verder. Na dit eerste deel van zeven minuten volgt een tweede deel, waarin Andriessen zijn hymnische hommage nog eens overdoet, maar nu in de vorm van een sterk vertraagde boogie-begeleiding met daarboven een extreem traag uitgesponnen lick, die zo het karakter van een lamento-achtige melodie krijgt. Het geheel lijkt bijna een begrafenismars, een ‘boogie-woogie funèbre’. Deze ontwikkelt zich langzaam, gedurende zeven minuten, en wordt harder, stuwt zich voort, ergens naartoe, wil iets, maar wat? Schreeuwen, zou je denken. Misschien gaat het naar de schreeuw waarover dichter-theoreticus Fred Moten schrijft, die de Zwarte abolitionist Frederick Douglass had gehoord van zijn Aunt Hester toen zij, in slavernij, voor zijn ogen en oren werd afgeranseld; Moten stelt dat deze schreeuw, die onder onmogelijk onrechtvaardige omstandigheden een verboden vrije subjectiviteit opeist, doorklinkt in heel de Zwarte radicale traditie sindsdien. Maar bij de altijd fijnzinnige entertainer Yancey hoor je haar juist niet, en ook Andriessens stuk kapt de trage boogie-mars af net als de zaak in een climax cathartisch zou moeten openbarsten – met opnieuw dat abrupte slotriedeltje.

De interpretatie ligt voor de hand: achter Yancey’s briljante, elegante nummers gaat een wereld van pijn schuil die nadrukkelijk verzwegen blijft, een gigantische historische diepte die misschien te groot is om uit te drukken. De arbitraire beperking van de boogie-vorm en het historisch sublieme van de Zwarte geschiedenis komen samen in Yancey’s abrupte gebaar, dat in Andriessens compositie als ironisch element verschijnt. Maar ironie werkt altijd meer kanten op. On Jimmy Yancey is ook een portret van Louis Andriessen zelf, de witte componist die zich op een halve eeuw afstand probeert te verhouden tot een geliefde Zwarte kunstenaar. Het is Andriessen die in Yanceys spel een geforceerde aanpassing hoort aan de kapitalistische norm, en die er een diepe pijn in projecteert. Zo is *On Jimmy Yancey* te horen als een stuk over Yancey, over zijn spel, over de achterliggende geschiedenis, over de vorm van commerciële muziek, maar ook over de boogie-liefhebber Andriessen, de hoogopgeleide witte componist die in elke stijl kan schrijven, die decennia later zijn plezier in deze muziek probeert te verenigen met zijn bewustzijn van historische onderdrukking – een portret, dus, van wit ongemak. Natuurlijk kan ook die constatering niet als eindpunt dienen. De kracht van *On Jimmy Yancey* is niet gelegen in deze of gene interpretatie, maar in hoe de muzikale vorm heel dit gelaagde panorama van historisch, politiek en muzikaal materiaal oproept, waar onuitsprekelijke pijn en plezier in het muzikale spel op hetzelfde plan staan, in een onoplosbare spanning en wisselwerking.

Wel blijft de vraag open hoe die vermaledijde geschiedenis te overstijgen. Het beste antwoord dat het werk van Andriessen

sen volgens mij hierop geeft is: werken. Samen iets moeilijks bewerkstelligen. Voor een musicus betekent dit: geconcentreerd, met ernst, samen musiceren. Deze ethiek vormt een groot deel van wat Andriessens oeuvre zijn sterke werking geeft. De Staat is niet zomaar een bak herrie, het is een voelbaar grote inspanning voor een grote groep mensen. Het muziektheatervierluik *De Materie* opent letterlijk met arbeid: mensen die in geritmeerd gehamer schepen bouwen.*

Het werk is eindeloos, maar de solidariteit blijft, en het geloof ooit samen een nieuwe wereld te bereiken

Nog mooier zijn de voorbeelden waar het gaat om het werk van het samenspel zelf, de uitdaging om als groep samen te blijven – terwijl alle leden van de groep hun eigenheid blijven houden. In *Hoketus* (1976) staan twee identieke kwintetten (panfluit, piano, Fender-piano, basgitaar, slagwerk) tegenover elkaar, en spelen op hoog tempo samen een melodie, waarbij ze rigoureus steeds elkaar noot voor noot afwisselen, als twee in elkaar grijpende raderen. De muzikale spanning zit hier in de onderlinge afhankelijkheid van de twee groepen, die volledig op elkaar moeten kunnen vertrouwen om het werk tot een goed einde te brengen. In *Hout* (1991) spelen vier instrumenten (saxofoon, marimba, gitaar, piano) dezelfde snel jaggerende melodie, maar met een precieze, minieme tijdsafstand (een zestiende noot) tussen de stemmen, waardoor uit het strak volgehouden bijna-unisono steeds toverachtige akkoorden tevoorschijn komen. Maar mijn favoriete voorbeeld is toevallig ook het stuk met de meest expliciete socialistische thematiek: *Workers Union*, ‘symfonic [sic] movement for any loud sounding group of instruments’, uit 1975.

Het ‘symfonische’ is hier een ironiserende term, om twee redenen. Ten eerste omdat Andriessen geen ‘symfonische’ klanken schrijft. Het klassieke symfonische ideaal is harmo-

nisch: de stemmen versmelten in een welluidende klank. Maar in deze partituur staan geen toonhoogtes. In plaats daarvan schrijft Andriessen een ritmische lijn (soms tweestemmig) waarvan alleen heel grofweg de toonhoogte is aangegeven. De precieze tonen worden aan ieder van de spelers afzonderlijk overgelaten, zolang ze de genoteerde boog van stijgende of dalende patronen maar allemaal tegelijk volgen. Dat levert geen akkoorden op, eerder een geweld van willekeurige toonclusters, kneiterdissonant.

Maar, wat een klank! Soms heb ik bij uitvoeringen van *Workers Union* het onmogelijke gehoord. Levendig staat me bij een uitvoering door twee grote amateurgroepen, een groot blaasorkest en een ensemble waarbij alle instrumenten enkel bezet waren. Dan krijg je een orkest met heel erg veel blazers en wat slagwerk, en ook twee violen, een altviool en een cello. Volgens alle orkestratieboeken is dit de slechtste balans denkbaar: die strijkers worden in dat tetterende geweld compleet weggespoeld. Maar dat bleek niet zo te zijn. Omdat iedere speler eigen noten kiest, ontstaat juist een klank met extreem veel inhoud en relief, en zo kon ik de individuele strijkers er gewoon tussenuit horen. Dit was werkelijk een klank van een verenigde mensenmenigte, maar zonder verlies van eigenheid.†

De andere reden is dat Andriessen nou juist met de symfonische traditie had gebroken. De lijn van Beethoven, ooit revolutionair componist, maar reeds lang verworden tot hoogste afgod van het bourgeois muziekpubliek. Andriessen had in 1970 afscheid van hem genomen met zijn plagerige collage *De Negen Symfonieën van Beethoven voor Promenadeorkest en IJscobel*. Maar juist *Workers Union* blijkt een stuk dat misschien niet qua idioom, maar wel qua werking haast een kleinkind van Beethovens *Vijfde Symfonie* lijkt. Net als Beethoven vertrekt Andriessen hier vanuit een eenvoudig ritmisch beukend motief; net als Beethoven ontwikkelt hij dit motief door het te herhalen en te variëren tot onophoudelijke stromen van ritmische intensiteit; net als Beethoven vormen deze stromen ‘zinnen’, bogen die naar hoogtepunten neigen om daarna terug te vallen en weer opnieuw te beginnen vanuit een andere invalshoek.

Hier spreekt klassiek vormdenken met geheel nieuwe middelen, en nu over solidariteit en arbeid. De *Workers Union* is hier onophoudelijk aan het bouwen, frase na frase, steeds opnieuw op weg naar een nieuw hoogtepunt. Elke keer wordt het doel bijna bereikt, maar net niet helemaal, waarna er opnieuw moet worden begonnen. Het werk is eindeloos, maar de solidariteit blijft, en het geloof ooit samen een nieuwe wereld te bereiken.

Aan het eind van de partituur gebeurt dan iets merkwaardigs, uitzonderlijk in het oeuvre van Andriessen. Er staan twee verschillende eindes genoteerd. De volledige versie,

* Het gaat om Nederlandse koopvaardij schepen in de 17e eeuw. De *Materie* reflecteert op historische materiële omstandigheden, maar vreemd genoeg niet op de koloniale geschiedenis die uit deze schepen voortkwam – een gemiste kans.

† Een speelaanwijzing in de partituur maakt de aard van die politieke klank expliciet: ‘Only in the case that every player plays with such an intention that his part is an essential one, the work will succeed; just as in political work.’

Handwritten musical score for a piece titled "Workers union". The score is written on four staves. It features complex rhythmic patterns, including triplets and sixteenth notes. Key markings include "portato", "sim.", "tutti", "fritzenge", "tutta forza", "sempre", "tutti", "low G", "fl. r. tremolo etc.", "poco a poco cresc.", "alternative ending", and "tutta forza". The piece concludes with a double bar line and the text "amsterdam augustus 75 Louis Andriessen".

Rechtsonder de twee eindes van Workers union

gedateerd augustus '75, laat dit proces uitkomen op een uitgesproken climax. Drie keer een spectaculair, langer aangehouden, dissonant akkoord – dat anders dan de rest van het stuk geheel is uitgeschreven; gevolgd door een zeer lang aangehouden lage G. Ook van deze slotgeste is de werking klassiek symfonisch, Beethoven-achtig: grote akkoordklappen en dan de grondtoon. Kennelijk bereiken de arbeiders, na de eindeloos volgehouden strijd, een moment van grootsheid en een tonale oplossing. De nieuwe wereld wordt daadwerkelijk bereikt, en ze blijkt in feite al heel lang te hebben bestaan – een herontdekking van de harmonie, die uit de omweg van de lange, taaie strijd van de arbeiders herboren kan worden. Ook dit is een soort historische ironie: na hard werken blijkt het oude blijkt nieuw te kunnen zijn en het nieuwe oud.

Toch moet Andriessen zich ongemakkelijk hebben gevoeld over dit uiterst affirmatieve en traditionele gebaar, want in oktober '75 voegde hij een tweede, korter einde toe: geen akkoordklappen-plus-grondtoon, het werk stopt gewoon op de

hoogste noot. Deze tweede versie schrijft dus geen uitkomst voor van de strijd, er is enkel het volhardende streven zelf, en de oude harmonie blijft voor altijd buiten bereik.

Vond Andriessen de traditionele uitsmijter bij nader inzien toch te gelikt? Een te makkelijk beeld van een utopisch eindpunt? Persoonlijk geef ik de voorkeur aan dat affirmatieve einde; het werk mag beloond worden, ook al is de beloning misschien een voorbijgaand en traditioneel gebaar. We mogen ons best herinneren dat ook Beethoven een mens was die arbeid verrichtte. Maar het meest interessante is dat Andriessen niet heeft kunnen kiezen. De niet aflatende noodzaak van het werk aan de revolutie in de korte versie, het bereiken van een nieuwe/eeuwenoude harmonie in de lange versie – ze bestaan allebei, naast elkaar, als ironisch spiegelbeeld. Je kunt allebei de versies spelen, maar welke je ook kiest, je mag de andere versie nooit vergeten. •

Het lied van de toekomst

Jules Maximus

Er klinkt een kanonschot. Hoog op een toren in het midden van de stad Bakoe wuift de componist en sovjetminister, Arsenii Avraamov, met een rode vlag. Vanuit het fabrieksdistrict klinken sirenes op en in het komende half uur transformeert heel de stad in één groot orkest. De kanonnen en machinegeweren van de aangemeerde Kaspische vloot van het rode leger, de motoren en geweren van gevechtsvliegtuigen, de fluiten, sirenes en hoorns van de stad en een koor bestaande uit duizenden arbeiders spelen tezamen Avraamov's *Sirenesymfonie* – wellicht het meest groot-schalige muzikale project uit de menselijke geschiedenis.

Arsenii Avraamov (1886-1944) was al vanaf jonge leeftijd politiek en muzikaal geëngageerd. Hij mat zichzelf een op-ruiende rol aan in de revolutie van 1905 en werd daarnaast een criticus van de klassieke harmonie. Vooral het beperkte aantal noten moest het ontgelden. Hij begon met het componeren van microtonale muziek waarvoor nieuwe instrumenten zouden moeten ontstaan. Deze zouden geen 12, maar 48 noten kennen. Zijn 48-notenmuziek noemde hij het wereldtoonsysteem.

De Oktoberrevolutie omarmde hij volledig. Toen het volkscommissariaat van verlichting werd gevormd schreef hij haar hoogste minister, Anatoli Loenatsjarski, een brief waarin hij verzocht om alle piano's te verbranden daar deze de burgerlijke – uit 12-tonen bestaande – muziek in stand zouden houden. Loenatsjarski willigde zijn verzoek niet in, maar bood hem wel een ministerpost in het volkscommissariaat aan. Het zou de eerste en laatste keer zijn dat zo'n vooruitstrevende muzikant zo'n hoge politieke positie had in het sovjetbestel. Belangrijk voor zijn verdere ontwikkeling was zijn deelname aan Bogdanovs *Proletkult*, een massaorganisatie van kunstenaars, waarvan Avraamov later bestuurslid werd. Dit alles onbezoldigd, waardoor hij geruime tijd in een futuristisch café onder de bar sliep.

Zijn pleidooi voor microtonale muziek leidde uiteindelijk, samen met zijn vriend Leon Theremin, tot experimenten met elektronische muziek. Die elektronische muziek maakte hij door tekeningen van vormen en golven op film te zetten

en af te spelen zoals bij een oude geluidsfilm. Zo zou er een muziek van de toekomst kunnen worden gemaakt waarin zowel door mensen vervaardigde imitatie van bestaande geluiden en nieuwe klanken een rol zouden spelen. Één van zijn doelen was zelfs de wens om de stem van Lenin met deze techniek te reproduceren en zo Lenins dood terug te draaien! Ook maakte hij een plan om het elektronische instrument van Theremin op vliegtuigen te monteren om zo een muzikale luchtmacht op te richten. In de Russische staatsarchieven is zelfs nog een brief aan Lavrenti Beria te vinden waarin Avraamov pleit voor een nieuw microtonaal volkslied op een tekst van Vladimir Majakovski.

Ondanks deze verbijsterende lijst aan bezigheden is de *Sirenesymfonie* zijn bekendste werk gebleven, ondanks dat (of eigenlijk omdat) het enorme project één keer succesvol is opgevoerd. Van het werk bestaat ook geen opname, enkel beschrijvingen en de partituur.

De *Sirenesymfonie* staat in een traditie van massaspektakels in het vroege Sovjet-Rusland. Naar model van de festivals ten tijde van de Franse Revolutie, werden op de verjaardagen van de Russische Revolutie in iedere stad enorme feesten opgetuigd waarin de avant-garde kortstondig een grote rol heeft kunnen spelen. Zo werden de stadscentra van Petrograd en Vitebsk op een feest volgehangen met honderden kubistische en suprematistische composities. Ook de *Sirenesymfonie* werd als massaspektakel opgevoerd op het vijfjarige jubileum van de Oktoberrevolutie.

We moeten de *Sirenesymfonie* ook zien in een langere traditie van avant-gardemuziek. Het gebruiken van industriële geluiden in muziek zien we als eerste terug bij de futurist Luigi Russolo. Hij bouwde instrumenten die kraakten, piepten en brulden als machines. Zo zou het dagelijks leven van de geïndustrialiseerde stad worden weergegeven in de muziek. Avraamov ging nog een stap verder, hij gebruikte juist die dagelijkse geluiden als zijn instrumenten. Zo wist hij zijn kunstwerk als het ware deel te maken van het leven, in plaats van enkel het moderne leven weer te geven. Fabrieksfluiten, wapens en het gezang van de stad vormen de basis voor een compositie.

Maar wat was de reden dat Avraamov zo'n enorm collectief project opzette? Dit is in de wetenschappelijke literatuur weinig onderzocht. Het is naar mijn mening waarschijnlijk dat Avraamov als bestuurder van de *Proletkult* inspiratie vond in de kunsttheorie van Alexandr Bogdanov. Voor Bogdanov was kunst een wijze om mensen sociaal te organiseren. Hij zag voor zich hoe door een kunst waarin collectieve waarden op de voorgrond worden gezet het denken van mensen ook collectiever zou worden. De symfonie van Avraamov benadrukt natuurlijk die collectiviteit. Heel de stad voert het stuk gezamenlijk op en luistert gezamenlijk naar één stuk muziek. Een kleine groep begaafde opvoerders wordt vervangen door heel de bevolking.

Hierdoor wordt de tegenstelling tussen opvoerders en luisteraars opgeheven waardoor het werk balanceert op het randje tussen kunst en het dagelijks leven, een randje die de avant-garde in Rusland maar al te graag opzocht.

In de begeleidende tekst voor de symfonie schrijft Avraamov hoe de associatie met de fabrieksfluiten en -sirenes wordt omgedraaid. Waar het voorheen een symbool was voor de vervreemding en onvrijheid van de arbeider worden ze hier juist een middel van de arbeidersklasse om haar eenheid uit te drukken. In heel de stad klinken ze gezamenlijk naar één plan. Dit idee illustreert Avraamov aan de hand van het gedicht *De fluiten van Alexei Gastev*:

Wanneer de ochtendsirenes klinken
In de arbeiderswijken
Dan is dat niet langer de roep van slaven
- Het is het lied van de toekomst

De keuze voor dit gedicht is niet willekeurig. De fluiten was hét voorbeeld van een socialistisch gedicht dat Bogdanov gebruikte in zijn artikel *Wat is proletarische poëzie?* Bogdanov schreef: 'Dit is lyrische poëzie, maar niet die van de individuele 'ik'. Voor de arbeider als een geïsoleerd individu zijn de fluiten natuurlijk een roep van gedwongen arbeid, soms zijn ze zelfs een middel om mee te martelen. Maar voor een steeds groeiende gemeenschap is dat niet langer het geval. Het "subject" van deze poëzie — haar werkelijke schepper die zich uitdrukt via de dichter — is niet hetzelfde als voorheen en wordt niet in het leven gevonden. Het subject is de kameraadschappelijkheid zelf.'

De betekenis van de fabrieksfluiten, maar ook die van wapens, wordt in de symfonie als het ware verbogen; uit bestaand materiaal wordt een nieuwe betekenis gemaakt. Deze techniek zien we ook terug in de dadaïstische collage en het situationistische détournement. Bij die laatste twee neemt het de rol aan van een verzetsmiddel, in de *Sirenesymfonie* weet Avraamov het te gebruiken als een viering van overwinning en een organisatiemiddel. Het startschot van de *Sirenesymfonie* - afgevuurd vanaf een oorlogskruiser - wordt het begin van een nieuw tijdperk. •

voorrologsavond

Jules Maximus

we leven wetend onder marsmuziek
 maar ook we staan nog dompelend in schoonheid
 schemeren ogen dansend en ik werd verliefd
 voelde me als drijvend op een zee
 als een vis verliefde vis op zee

waarboven de lucht
 waaruit op elk moment verwachtst toch on-
 de hemel schuddende schroeiend duikelt
 brandende aarde onder mooie blote voeten weg

ook jou weg en ik weg en in mijn vluchtweg
 ik de aangeschoten blarenlikker kruisend
 kermend wild in de mensenmodder rode aarde
 wij de modderengel rode aarde

daar nu prikken maden door mooie gelaten
 schemeren de ogen gelaten: het is nacht
 en vluchtend door de sloot of kromme beek
 waterhappers weerswanden schuilt iets en
 weken weken we tot onze blote botten nat

boze broze aarde sijpelt nog langs tengels
 tenger tussen klauwen resten van blazen ik
 deze vluchtweg leidt naar niets
 krijsend van doodstil niets

en deze dag de broden van beendermeel
 ter gelijkenis van mond en wond
 de verschillen van kermen gillen wenen
 en brullen een vogel tuimelt de lucht

zie daar op het einde ik zag
 hoe in de lucht op het veld
 de meiwind verstufte mijn as
 stoten wind het namen in de lucht
 mijn poging voeten griengraag
 grijpend in de grijze wolk en hopen
 die korrels weer aaneen te plakken
 stuivend in de lucht als dansend
 ja dansen zagen zo ze mij
 dompelend mijn hand hand kromme handen
 maar toch in snel snikkend of heel stilte
 slopen vluchteskaders tillend verder
 met al hun baren en geliefden

en dat alles alles hadden we geweten

Het is vrede in Oekraïne, hoe ziet de toekomst van Europa eruit?

Ivo Boskem

Al jarenlang wordt er in diplomatieke kringen gepraat over het beëindigen van de oorlog in Oekraïne. Het is van belang om te begrijpen hoe zo'n vrede effect zal hebben op Oekraïne, Rusland en de rest van Europa.

Wanneer er vrede komt is de hel nog niet voorbij voor Oekraïners, ongeacht hoe de vredesonderhandelingen uitvallen. Het herbouwen van het land, het verwijderen van miljoenen landmijnen en niet geëxplodeerde munitie, het bergen van lichamen en het vinden van vermisten zal nog jaren duren. Hierbij zullen er waarschijnlijk meer slachtoffers vallen, het overgrote deel burgers. 'Naar verwachting zal het herbouwen van Oekraïne tussen de 500 en de duizend miljard kosten', vertelt Frans Osinga, professor of War Studies aan de Universiteit van Leiden.

Daar komt nog de blijvende aanwezigheid van Rusland bovenop. 'Oekraïne gaat niet demobiliseren, ze zullen hun achthonderdduizend manschappen op de bestandslijn houden en daarachter zullen ze een Europese garantiemacht willen,' zo legt Osinga uit. Oekraïne kan het zichzelf niet permitteren om terug te keren naar een vredeseconomie nu Rusland zich meerdere keren als onbetrouwbaar heeft getoond. 'Het zal voor de Oekraïners van belang zijn dat de Europese garantiemacht groot genoeg is en genoeg escalatie potentie heeft.'

Het herbouwen van de Oekraïense economie zal nog meer uitdagingen kennen. Vluchtelingen die terugkeren uit alle uithoeken van Europa zullen een grotendeels vernietigd land vinden wanneer ze de grens oversteken. Een permanent gemobiliseerd land in oorlogsmodus, zelfs wanneer de kanonnen zwijgen. Honderdduizenden gewonde, getraumatiseerde veteranen en burgers moeten proberen om te integreren in de economie, ze moeten immers zichzelf en hun familie onderhouden. Voor een heel klein gedeelte van al deze mensen zijn op het moment banen beschikbaar in Oekraïne. De miljoenen mensen die over een periode van jaren terugkeren uit het leger, uit het buitenland en uit het ziekenhuis kunnen een grote strop betekenen voor de Oekraïense staat en samenleving. De staat heeft nog gigantische schulden vanwege de oorlog. Zij zal geen mobilisatie kunnen veroorloven én tegelijkertijd een verzorgingsstaat moeten zijn voor miljoenen werklozen.

De huidige koers van de onderhandelingen en de materiële staat van Oekraïne zullen ertoe leiden dat het land volledig afhankelijk zal worden van de VS en de EU. Gigantische staatsschulden zijn nog maar het begin: Oekraïne zal afhankelijk worden van de EU voor haar defensie en mogelijk haar financiën, zoals het tijdens de oorlog nu ook al het geval is.

Praktisch gezien zijn er grote vraagtekens bij hoe snel grote Oekraïense industrieën zich kunnen herstellen. De twee grootste industrieën van het land zullen nog jaren, zo niet decennia, schade ondervinden door de oorlog en de onderhandelingen tussen de VS en Oekraïne. Grote delen van de vruchtbaarste Oekraïense landbouwgrond is de laatste jaren doordrenkt met lood en springstof en de mijnbouw is voor pennies on the dollar weggegeven aan Yankee-kapitaal. Landbouwgrond is vergiftigd door het metaal uit de miljoenen bommen die in de grond terecht zijn gekomen. Decennialang zullen boeren omkomen en gewond raken door onontplofte munitie en vergeten mijnenvelden.

Rusland haalt doelen in Oekraïne niet, maar hoeft ook niet te treuren

Bij het eind van de oorlog zal een gemixt gevoel de overhand hebben in het Kremlin. Bepaalde doelen zullen als gehaald worden beschouwd en andere als niet gehaald. Grappig genoeg zijn de meeste oppervlakkige doelen niet gehaald maar de overkoepelende geostrategische doelen juist wel.

Het Eurazianisme van extreemrechtse filosoof Alexander Dugin geniet veel in-

vloed in de politieke en diplomatieke elite van Rusland. Het is van belang om de basis ervan te kennen om een goede analyse uit te kunnen voeren op de strategische visie van Rusland. Deze ideologie vond haar begin tijdens de Russische burgeroorlog en tijdens de vroege Sovjet Unie onder de Tsaristische, conservatieve kringen van de Witten. Het is vergelijkbaar met de 'stabbed in the back myth' en de daaropvolgende spreekwoordelijke conservatieve revolutie in Weimar Duitsland, waar een verslagen en vernederde conservatieve opperklasse op zoek ging naar een speciale reden of omstandigheid die de vernedering kan verklaren.

Een van de belangrijke aspecten van dit euraziatische denken is het idee dat Rusland geen Europees land en geen aziatisch land is maar een uniek mengsel van Europese en Aziatische culturen, een euraziatisch land dus. Een tweede belangrijk aspect is het idee van de strijd tussen de 'tellurocratie' en de 'thalassocratie', ofwel de strijd tussen het op land gebaseerde rijk en het maritieme rijk. De Russische elite ziet Rusland als de tellurocratie, een rijk dat voornamelijk machtig is op het land, voornamelijk gefocust op uitbreiding van territorium, stabiliteit, traditie en hiërarchie. Het door het VS gedomineerde westerse rijk geldt als de thalassocratie in deze som, een land dat focust op handel, individuele vrijheid en maritieme kracht.

Terwijl de Russische elite zichzelf als een tellurocratie ziet, een land dat zich focust op territoriale uitbreiding, geloven ze tegelijkertijd dat er een generationeel trauma over de gehele Russkiy mir (Russische wereld) hangt ten gevolge van de twee grote invasies uit het westen, de invasie van Napoleon en die van Hitler. De mogelijkheid van een derde apocalyptische invasie uit het westen domineert de logos van de Russische staat al een mensenleven lang. De angst hiervoor ligt aan de basis van de oppervlakkige doelen van Rusland in de Oekraïne oorlog.

Rusland is een erg gecentraliseerd land omgeven door de grootste vlakke landmassa ter wereld. Mochten Moskou en Sint Petersburg ooit vallen in een invasie dan is er vrijwel geen machtscentrum meer om naar terug te trekken.

Russisch defensief terrein bestaat niet ten westen van de Kaukasus, het is een grote snelweg voor vijandige legers. Er zijn geen bergen of heuvels te bekennen tot aan de Oeral, ander defensief terrein zoals de Pripjatmoerassen liggen te ver westelijk om van nut te zijn voor het moderne Rusland. Het enige wat Rusland dus kan doen om een mogelijke invasie vanuit het westen moeilijker te maken is door het begin van de snelweg zo ver mogelijk naar het westen te verschuiven.

Inmiddels is het wel duidelijk geworden dat de grens naar het westen verleggen niet gaat lukken, in ieder geval niet zolang de EU Oekraïne blijft steunen. Hiermee wordt een belangrijk doel van de oorlog op een pijnlijke manier gemist. Honderden duizenden voornamelijk jongere Russen zullen nooit meer thuiskomen.

Toch zullen de gemoederen in het Kremlin redelijk tevreden zijn met de onderliggende strategische stap die gezet is: de Navo is grotendeels uit elkaar gespeeld. De VS staat meer dan ooit in de geschiedenis van de alliantie recht tegenover haar Europese bondgenoten. En met het wegvallen van de VS zou een groot aspect van de Russische boogeyman, een gezamenlijke invasie door een verenigde Navo, ook verdwijnen.

Europese liberalen zullen geen andere keus zien dan het federalisme

Europa staat bekend als een bureaucratische instantie die enorm langzaam is bij het reageren op de omstandigheden waarin het zich bevindt. Nu tijdens de Oekraïne-oorlog wederom is gebleken dat een vrijwel unanieme wil binnen de Europese liberalen om het binnengevallen land te helpen niet genoeg is om genoeg efficiënte hulp te bieden zullen steeds meer politici gaan roepen voor actie.

Ook bij de handelsoorlog met de VS kan Brussel maar niet met een snel én coherent antwoord komen. Keer op keer wordt de reputatie van de EU bevestigd, nu ook op het gebied van defensie en buitenlandse zaken, en dat is belangrijk.

Deze twee gebieden zijn verreweg de cruciaalste voor overheden om een gecentraliseerde politiek op te hebben.

Kijkende naar de geschiedenis voor soortgelijke omstandigheden komen we de federalisatie van de VS tijdens de onafhankelijkheidsoorlog en de vorming van de verenigde provincies tijdens de tachtigjarige oorlog. In beide gevallen was er sprake van een losse confederatie van kleinere staten die de krachten bundelen op de gebieden van defensie en buitenlandsbeleid om zo beter een gecentraliseerde vuist te kunnen maken tegen een veel grotere en militair sterkere vijand.

Met het wegvallen van de VS als alliantie zullen liberalen tot de conclusie komen dat federaliseren de enige optie is die overblijft. Controle over defensie en buitenlandbeleid zullen het eerste zijn dat gecentraliseerd zal worden om de liberale EU te beschermen. 'Federalisme is zeker mogelijk', denkt professor Osinga, 'Maar dan wel alleen vanuit een pragmatische hoek, niet een principiële. Ik verwacht dat het woord federalisme laten vallen als een knuppel in een hoenderhok zal werken, voornamelijk bij extreemrechts.'

De eerste stappen worden al gezet. 'Er zijn nu projecten bezig die gezien zouden kunnen worden als centralisatie of een stap richting federalisme zoals two speed Europe.' Liberale projecten die ertoe dienen de EU een wereldmacht te maken in een multipolaire wereld. Zodat Europa nog steeds een mondiale onderdrukker is en in concurrentie kan blijven met Rusland, de VS en China in plaats van een deel van de invloedssfeer van een wereldmacht. Oekraïne, het globale zuiden en andere landen aan de periferie van de opkomende invloedssferen zullen de prijs betalen voor deze hernieuwde golf van ur-imperialisme. •

Ivo was tussen 2022 en 2025 voorzitter van RSP Overijssel

Vrede is niet apolitek- en de strijd ervoor ook niet!

Dide van Lubek

Grote NGO's, zoals de Nieuwe Vredesbeweging en PAX, doen demonstraties voor vrede voor als 'apolitek'. Dat terwijl er toch weinig meer politiek is dan protesteren tegen oorlog.

Recent verscheen voor mijn ogen de aankondiging voor een nationale demonstratie, georganiseerd door de Nieuwe Vredesbeweging (NVB) onder de leus 'Stop de oorlog tegen Iran!' De oproep sluit af met: 'Dit is een oproep tot vrede. We dragen geen politieke uitingen en nationale vlaggen.'

Oorlog is politiek

Dat er bij een oproep tot vrede geen politieke uitingen zouden mogen worden gedragen is natuurlijk volkomen bizar. Oorlogen zijn bij uitstek hét voorbeeld van geopolitieke conflicten, maar ook binnen de grenzen van landen hebben ze verregaande politieke consequenties. Hoe een land zich verhoudt tot oorlog heeft bijvoorbeeld een groot effect op het onderhouden van de verzorgingsstaat in dat land, zoals we in het laatste regeerakkoord weer hebben mogen ondervinden.

De houding van Nederland ten aanzien van de aanvallen op Iran is dan ook alles behalve apolitek te noemen. Nederland is misschien wel een van de trouwste bondgenoten van de Verenigde Staten en heeft zodoende de VS gebruik laten maken van ons luchtruim voor hun aanvallen, in tegenstelling tot een aantal andere Europese landen, zoals Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk. Een demonstratie tegen deze oorlog zou daar dus vrij direct politieke eisen aan onze overheid aan kunnen koppelen.

Massale demonstraties, minimale impact

Een demonstratie zonder politieke boodschap is enkel een uitlaat voor de wanhoop van mensen. De NGO's die het protest organiseerden, de NVB en PAX, proberen ook geen politieke verandering af te dwingen. Zij stellen zich tevreden met het tonen van solidariteit met alle slachtoffers van geweld, en wel op de meest passieve manier mogelijk.

Het effect van deze demonstraties op grond van morele appels is gering. Op de korte termijn weten ze soms best veel mensen te mobiliseren. Dit werd bijvoorbeeld erg duidelijk bij de 'Rode Lijn'-protesten vorig jaar. Het probleem is dat dit soort protesten er, haast doelbewust, niet in slagen om mensen op de lange termijn te betrekken. Wanneer een beweging volledig gegrond is op de boodschap 'stop het geweld', zal deze al snel uitsterven zodra het geweld lichtelijk afneemt, of simpelweg minder uitgebreid in de media behandeld wordt. Ook hiervan zijn de 'Rode Lijn'-protesten een duidelijk voorbeeld.

Het doel van demonstreren

Demonstraties zijn vaak niet direct in staat om veranderingen te bewerkstelligen. Het is namelijk niet zo'n sterk pressiemiddel. Alleen wanneer grote protesten ook verbonden zijn aan een bredere, duurzame beweging die tot meer bereid is dan een of twee keer hun vrije zaterdag opofferen, zullen ze genoeg druk kunnen uitoefenen om dingen af te dwingen. Bewegingen van zulke schaal en ontwikkeling hebben we in Nederland niet en die ontstaan ook niet zomaar buiten crisistijden.

Wat is dan het doel van protesteren, zou je je af kunnen vragen. Het belangrijkste wat een demonstratie kan doen, is het politiek bewustzijn van de aanwezigen verhogen en ze organiseren. Zo kan een duurzamere beweging opgebouwd worden. Een grondvoorwaarde hiervoor is uiteraard dat er politieke uitingen kunnen worden gedragen. Dat de Nieuwe Vredesbeweging dit verbiedt toont dat ze niet geïnteresseerd zijn in het bouwen van een beweging die strijdt voor vrede. •

Dide is algemeen bestuurslid van ROOD

Sport en Staatsplanning

Juan Lovera

Planning en industriebeleid zijn de belangrijkste manieren om mensen zekerheid te bieden, zeker in tijden van oorlog. EU-burgers kunnen dankzij het kortzichtige beleid van hun regeringen echter rekenen op een grote stijging van de gasprijs in de volgende maanden als gevolg van de illegale oorlog van Israël en de Verenigde Staten tegen Iran. Ook China zal enige gevolgen ondervinden van het wegvallen van zijn belangrijkste leverancier van fossiele brandstoffen. Maar zoals econoom Isabella Weber aangeeft, is de Chinese politieke economie al decennialang erop ingesteld om dit soort noodsituaties te kunnen weerstaan. De regering heeft een grote opslag van fossiele brandstoffen en kunstmest aangelegd (gas is de basisgrondstof waar stikstofgebaseerde kunstmest uit geproduceerd wordt), waardoor prijsstabiliteit kan worden bewaard voor Chinese burgers en bedrijven. Europa heeft ook reserves, maar zoals duidelijk werd na de escalatie van de Russische inval in Oekraïne, schieten deze ernstig tekort tijdens een acute energiecrisis.

Vier jaar later lijkt er weinig verbetering te zijn. We kunnen spreken van 'geluk' dat deze crisis weer vlak na de winter plaatsvindt. De lessen voor Europese regeringen zijn duidelijk: denk op een langere termijn dan de volgende aandeelhoudersvergadering van de grootste bedrijven en leg strategische reserves aan van grondstoffen om burgers en bedrijven prijsstabiliteit te bieden. Bedrijven zijn nou eenmaal meer geneigd te investeren als er op de langere termijn zo stabiel mogelijke factoren kunnen worden aangeboden. Zolang regeringen in Europa investeringsbeslissingen niet socialiseren, zijn we hiervoor afhankelijk van de grillen van het bedrijfsleven.

Op eenzelfde manier is planning een van de dingen die nodig zijn om persoonlijke vooruitgang te boeken. Dit is ook zo op het gebied van lichamelijke ontwikkeling, zoals bijvoorbeeld in de sportschool. Het is een goed idee om het jaar op te delen in verschillende periodes waarin verschillende vaardigheden centraal staan. Hierbij werken sporters van minder specifiek naar specifiekere vaardigheden naarmate een wedstrijd of ander testmoment dichterbij komt. Met betrekking tot krachttraining kan dat er bijvoorbeeld uitzien als 4-6 maanden van tevoren de focus leggen op het opbouwen van spiermassa. Meer spiermassa heeft het potentieel om meer kracht te zetten. De volgende 2 maanden besteden sporters dan aan het ontwikkelen van kracht. Hier leggen ze de nadruk op zwaarder trainen en op het verplaatsen van een groter gewicht in plaats van spieren op te bouwen. Tenslotte gaan de sporters een maand voor het testmoment over naar een piekfase. Tijdens deze fase proberen ze de spiermassa en kracht die ze in de voorgaande maanden hebben opgebouwd zo goed mogelijk uit te drukken. Na het testmoment begint de cyclus opnieuw.

Tijdens deze verschillende fases is het belangrijk dat de reserves goed gevuld zijn. Dit betekent dat de sporters hun slaap en voeding instellen op hun inspanning. Dit zal voorspelbaarheid en stabiliteit geven aan hun trainingsprestaties, net als dat gasreserves een voorspelbare en stabiele energieprijs als gevolg hebben. •

Juan is competitief powerlifter en revolutionair socialist.

Colofon

Paraat is het tijdschrift van de Revolutionair Socialistische Partij.

Wij zetten ons in voor het verenigen van revolutionaire socialisten onder het marxisme. Dit doen we door het verspreiden van onze analyses en het opbouwen van de socialistische cultuur. Ter bevordering daarvan publiceren wij nieuws, achtergrondstukken, cultuur, en meer.

Hoofredactie Bestuur van de Revolutionair Socialistische Partij

Redactie Ivo Boksem, Mick Desrosiers, Laurens Monster, Jules Maximus, Femke Kapteijns, Silvian Paauwe, Tom Steenblok, Isa Tomeï, Kayleigh Hofstede

Eindredactie Linda Prins, Justijn van Zanten

Sitedesign Meike Essenstam, Jelle Besseling, Nowa Ammerlaan

Logodesign Meike Essenstam, Jelle Besseling

Social media Tom Steenblok, Laurens Monster

Layout Mick Desrosiers

Coverafbeelding Meike Essenstam

Hosting Pingiun

Contact en inzendingen redactie@weesparaat.nl

www.weesparaat.nl

Dwingt het monster zijn
prooi los te laten,
wringt open zijn muil, zijn
moordlustige kaken

Sonja Prins

